LAGINE LOTICA SWIDEL : ICCTCWCD

Guo, a lagine Ibiloni

Le gbowobala wolo gu zolobo a woolaama wətə wolo gu gei a, yegeyege volo 28 gulan 1958 "əle gulan donotiyemu a " tana volo 2- 1958", gu lagine loi nwo legbowoba la da peligbowomula nuwupui.

Gu nei e pono goloi gu gei ye hwilena luyola kpee meniba da yi gu gei numatei leigaa die peli lee di kpowoba di naawooboo ebo di kpowola.

Ku kilipu Noi ku hugu tamamenihu, ku lawoo tamamenihu da nukele nwo yiibopelehu əle da nwo yale hwelipele; yili kele mamenide kukaala yelogei, telemo dalila loipola.

Kwaa mawiəlaa tee toon ziyepele lelepo.

Yiliba kwaa hwmai:

La Ginɛlɔi zɛɓɛgaa kpɔ ə neɔ toozu : yiba nukaŋum dilɛmɛni dikpɔwɔba da maala lele kɛmɛni diyei yili nwɔ hɛɓɛgaa lɔigaa biligəmɛi di hwamai.

Ku hwaŋalɔɔ laginɛ lɔi tɔɔmɛniɓa bɛyi da kpɔŋiiɓolaa, ɓɛ yi maala kaa nɔi lonigei yi dapɛli di liɓakɛi la kɛ gelehu dahiəle lɔi tɔɔn belemɛi.

Kuho hwali noi nawoo bopele yihobo toon gbaalemei, yi nu aa hee hwakebo hwehege laa, nu tono lobo menikele naawoo kaana, beyi hugumen lobelaku liba bai woopulamaa naani zuhiebo pele eke aa lilaa kpale, welikemalaa, lelonna da kenimahwalekpale.

Ku hwaa nɛɛlaa mɛni da yelɔgeehu yii hukɔlɔ peleɓa kwa yɛnɛ bili – bili gemɛinuaan yiyɛ hwilena yɛnɛ bilɛgemei kpɔn ziyəpeletɔn da Numatɛi lɛiɗaani diwɔkpɔn diwɔ tɔɔnɗaa.

Yikpokono ku nii hu yaaaba noi naawoobo pele lele yi noi hegeunaani maakonomeniba ele maahuwaalemiba.

Ku kaa noigaa yelomenigehu diike a kpon gbea – gbeagaa da kpon pelegaa bebo ye pelei numatei leigaa nwo kpon kalaboi kpen vayali kuwo toolaba yi hwilena neimu hegounaa da noihegounaani keleba.

Ku haa nwoolaama wətə yipai noi toon ηε Nwookowotoobei.

I – nwookpuen : Ζεδε dolo

Noi, noi zuhiopopele lele, Maalagaa əle kemenigaa.

Hεδεkpun dolo 1:

Loi, peli gbowomula, pei guhiebopele lée

Don woo 1:

Lagine kaa legbogoba loi yi poliagbogomu Gaa bea loi tono, nahwakwele, nu kele liba helibo a mo, kpon nibopele ele yelogei yibopele Goolozen baa zileyili yi nei kaa haaba :

Gbolia – Mahiboa - Mahike Mananaake, gaa milanaake do deden yi aa hege la kobeyeemei yelila bame yehupele.

Noiwele baa= Lehbowooba

GGwslin baa = Kolo - Telemo - yelogehu

Nəi goolonzεŋaani gbeligaa yε almoali – Soo "loiton naanua bepai yila lεi.

Don woo 2: – kwiwoo βeβa aa Rəgəlεilawoo bε laginε.

Gu lawoogaa makwelimeni lakwelita Noi naminabe yili nuna.

Noi petowonuan dihwama, noi toogaa da zəgeleila menigaa dima aa poli pene əle yepen gu lawoogaani hu.

Toŋoo be aa yili nwo mεniŋaa ti hee gbaŋan.

Nookpun veelenan II

- Don woo Haabanan 3:

Noi paawoo 60 meni kaa noiloni di mameni.

Noiloni da naawoodo kε a maahananaa aa woolaa ma wətə kpalə a wala kεti diə tεla di netowonuan gaa didi yekpon diə yepele toon zebε ə benlai.

Nuaaga di maalati tε dipo diəhwaa dilaahu diə noi nawoobo di laahu diə kaa nεi :

Nei namun (tomun) da loitonaa nuai.

Nutalope, noi tagaa talope hwa poli maala tee gbowopo yiye hwilena noi naawoobomeniba.

La Ginɛləi nwɔ kɛpele ka : lɔilonni di wɔɓa gbahalanama, diəɓə da gbahalanama lakɛ, diiɓə kɔnɔ gbahalama aa kolokɛdiə wətə kɛpele kaalɔyɛpele yɛnɛbili-biligemɛ aa gɛla nukele kaalɔzu taanɔn, dipɛlia dikəi nulɔpeta hwe malamun gwəimɛni kɔlɔn, hwulumɛni hwela lɛgbɔwɔɓalahu. Wətə a pɔlu kɛi a maahaŋaŋaa a walekɛti mahwehaŋaŋa.

Pele loi ton zɛbɛ, da noitonaani yigaa dimola.

Wətəkε nuaan gbaɓa gbε : yε lɔpe yakε a la Ginε lɔilon ə kε a Hulonu, ə kε anεnu yi gakulan a heli pou kɔmɛhaaɓahu yε lila tɔwɔ pele, yεi lɔilonnaa maala kaa əyei.

Don woo 4:

Noi aa nua huto loilonna yiibopele ba əlɛ da kpon niibo mɛnikɛ peleba.

Gbahalanama a ke maala tee gbana gbana yiibonuapo da kponiibopelé nuadipo die loilona hutooke loilonigaa die.

e Laanala – tεε yi a nɛn yɛ tɔɔnlɔi da kpɔn niibopele lɔi elɛ guoba laginɛ lonni gu yiipele pɔlɔ - pɔlɔ di lɔwai hwepai tagai, gwa gɔlɔn leba : maahwiela yeelɔgeelaada kaalonaa bɛlɛkɛ mɛnima.

Don woo 5:

Loiloni da Gbana gbana yi ibonuan diekpeli da julen pelei gbana-gbana yiibopele kaala, pelei wele kaa pai kelai ton gbalamei.

Gbanagbana kpon lope (paliti) mane jəi əke noi golokelena bei di netowomun da aa kela, yili aa nen ye ybonti hweba loi neletono mameni, ye hwəba həli meni awala keti Hugumeni.

Gbanagbana kpoŋaa (palitiŋaa) da diyeemunuaŋaa dikele da hiə kpele tonon mɛi a laginɛ yiibopele pelema gu nɛitamaaloi gu pɛlia a gukei, gu yeeloogeehu da mahwal bele kpon niibopele hu

Gbanagbana kpoŋaa (palitiŋaa) di kaa nəi kpoŋaa da zuhɛŋaakele diwo naagwei mɛni woomu yɛ pele noi ton zɛɓɛ kaalaboi da juhiyeɓopele Hɛŋaa.

Noi aa Maala tee gbanagbana kponaapo (palitinoo) yi da polu lenemaakei a kpaale kolohamaa, ton gbalemei gbahalanama tuwopele tagaa ba ele pelekei dikaalaboi dimo.

Kpon gεkpaalegaa, gaa, golokεpele, haakulogukε pele da gbanagbana kponaa tagaapele bεεn ton zekpelinahu.

HεδεKPUn zaabanan:

Loi zeepele lele:

Don woo 6:

Lagine loi aa vaŋa hege ton nelele maahwie əle ə zee gbaŋa yepele galabei :

- a Nu nii hwəba pelekεhεn
- b Logeehupele Pεliagelaa Nukelekajutanon
- c Noiloni yeeloogeehu nɛlɛpelepo.
- d Lεgbowoɓala huyiibopele a kili da Maalaa lelegaa.
- e Kpenkeyali noi kwεlin ma da goolozeŋaa ɓa əlɛ goloɓo hɛŋaaɓa.

- f Hutɔɔ kεmɛni be tɔwɔ, kɔlɔipɔnomɛni da kpɔnomaakpεεnɔi hiyɛpelehu.
- g Loinahenaa da gu kwelehenaa maakonomeni
- h Noi tono maakonomeni heebe tikeloinaanime
- i Nɔimuhɛgɔug̃aa kolokɛpele lɛlɛ dɔlɔ yɛ helinu keleɓa yi nɔilonikele da pɔli kɛidinanɛju.
- j Noi temenitowo gbikpimai yaɓa noiloni hegemeni kolohu kenaa keleba.
- k La ginsloni yiga heni noipulu da nuaan yigaa behenin noikwei di kpondikeba yiya noi temeni towo gu vaŋahege.

3 – Ζεβε - - -

Noi, ziyepele lelegaa da Ieloni diwo malagaa əle dikemenigaa

Wookpun veelenaan: II

Maalagaa əle legbowobalaagaa

Don woo 7:

Da nukanŋaa diwo lɛgbowoɓa əɓo diyei, di pɛlia dikei kaalonaahu da maalahu.

Laakuloju kele yiyɛ hwilena hugumɛniba, əkulotaaba, yala hwɛlipeleba, nu kɔlɔnɛikɛpele, əkɛ a hulɔni, əkpololaa, əla əwɔ kɔlɔiponomɛni da gbanagbana yii əka bɔi. tɛm gele kpɔ tɛn – tɛn hweju.

Di hwapolu nuilope da hwiəlaboi malanma mɛniŋaa kpɔti gumotowo pele.

Nulopee da hwapoli malamun viəlaboi malamuma yε kpoma mɛniŋaa gumo dongelen 2 velεεhu

Pelei tonnaa dimolo beleba noi neitowonuan di kaa hinaama da neamen di koni lonoji kolomeni pelepo belia gei.

- Don woo 8:

Nu da nwo kaalona kpen vayalidiə dihodihobaa a pelekehen.

Yene maale kaa nei, lei, legbowobalaa, maakpemeni əle nowo kaalonaa naanwiə

Nu paa meni ton gama

Nulowotomeni da luolaameni ton gama

- Don woo 9:

Maale kaa nukeleyei diə gbinimahwiə.

Too nenun mei, meni kpono-kpononaa laa əblannukan mei, ye melekpema, hanmenin əle meni nwana lope de naanuba ton gaa geleba.

nulope tahwaa poli kei ye di do meninonaa nei gu ben nelepelei naameniba mala nukan da ba əmake nwo kolokei lowai.

Nulope eke a noi maakpɛmun da eke a nutakpɛli a gulonuju awalakɛti yɛ di do mɛninaa kpoti gu mobɛ dongelen nɛhu ton naai manimɛ.

- Don woo 10 :

Dihwa peli kei nulope taɓa ə menike yi ton hwe hwaali gemeni ɓa a walaketi meni tonaa kema a pelikei di hwa peli kei manuti ɓai hwe peliye gei.

Dihwa pɛli nu honjidi doo gahwina əlɛ diə gitite a tɔnbɔlɔ mɛniɓa, mɛni yii aa tɛ ju kwɛa.

Nulope da jo,dido newo gahwina, kiti ə jon mane di glipuzu naɓa ə ke a zukolona meni dizona əle nwo maalagaa yilibə a ge ye polu doobulumun jegəi.

Maala kaa nuiti yei zongbo a nɛlɛ ə ge nwo kaalona maahwaa əlɛ.

Maanuiti kweikwelema yi dihweni gititeli a mahananaa, doobulunoa di maakono kpo dilezu zonnelaa kpo ponona ton gbalemei.

Tonbe aa nɛn mono yi manɛ ə laa Honyiba.

Don woo 11:

Nuilope maala kaa nei diə di welitooma a nɛlɛ yɛpeleigala, lowai hukpuohu kitite nuan yigaa dikpoo ba.

Manuiti maala kaa nei yeli kitemun bo yi a polu nomaalagaa lei noi neitowo nuan die, awalakei nulope daya kiti ba.

Don woo 12:

Leiloni kele maala kaadiyei di maakpe kpo əbo dipulu dakeli di nei pono menike a di nwanai lenna a golo haama.

nεiponokε pele ηο maala yinai yaɓa kaa gε golohaama ton pelemεi.

Don woo 13 Loilonigaa maala kaa di yei die kpogaa ke da naakpon mei nu kpulu a peli kolo kei la

Ton a maala tεε loiloni kele po yi yan diε pεli hiyai noi kolo kele bεi da kε bo dəlilaa awalakεti di heelaa

Don woo 14 Loilon lope a pɛli loi elɛ yɛ kulo noihu yɛ pele gaa la bo yili ηo maala kaa nei, nui lo a pɛli neeladowo yaɓa kititemun yili yan ŋo tongaa kaama

Maalagaa da leegbowobagaa gaa ton zebehu yiliba loilon a peli e maanana kulo noigolo kele hu

Di hwa peli nu ta kpɛi yɛ həɗə gbɔkpɔ lɔi ɲɛi hu yɛ kilɛ yɛli hee pələ takpɛli

Don woo poukou loli 15:

Kala ñongaa awalaketi nuwunaa ñaukee ; nomeIi ;doomeIi ele hiyema woo lope hwilana yiIiba gaa a ton galaa yi gulama homa.

Ton woo ta e ne yi maanee di bili yili ke meliba.

Pelebogaa lope a ge kulaa meliñon dowo, meliñon e lee bulu ,eke ñaaba, e meliñon dowo kpete nu tamaa mameliba awala Ketie nuan ti wo yenee maakoyon hwe peenli don nwoo- kwauyei ku hege meizu, egeKu hwe pa lo donwoo 8nwo woogaahu.

Hεbε tεε meli Kelowai lowupelei da peleboo maa hwa Kalai

Hwaa pele melinuba nei belelaalei, nwo lowupəlai hebe da conokee keelowai awaketi kolokeena melibomelikaa kititemuna awakeli neitowonuan yiiton e maa laa tee dipo ele been.

Don woo 16. Nu lope maala kaa nei e gbokpo yi maawiye da nei pelen nuan

Lo meli nu yei belen naa hupilimeliba da kpənali meli nu takpeli yi peleba : ton hwə hwaali ma, nui maala kaa nei ye yili no hebe tee nuan po yaba kititemun

Don woo 17: kpowo hɛn nwo maala maakonoi. Di hwa polinuta kpowohɛn gulaiyei loi kpon kolokɛmɛliba a kɛ di ho tiijaa ɓo elɛ digbiya namu yee kula zu .

Don woo 18 : gbahwalana a nu kəle (liba) nwo lεεgbowoɓa kiliŋahiya da kalan mɛli maakɔŋɔ.

A nukəle maakono nwo laananaa kalan awalakeli nwo namu kweni meliba kpo noigolo kəle, yebə ton gbaalə hu ele hwa ke nuan nei pili meliyeləi.

-nakpongaa da galan gbongaa too meli ele naawoobo meli leegbowoba laahu, yeke ton kpaala mei da maawiye laahu.

Don woo 19: pələbo meli leegbowoba laahu maakono leegbowobalaa kaa nu kəle nəi pələbomeliba, nwa nai meelilee ele no kilihiyagaa da wookwaiya boo, yebe a been awala ketiebo a maaninin.

-naatɛɓo kɛɛ hwaa mɛliɓa, hɔnze gwəi, elɛ huwu huyɛʃɛɛ awala kɛti kalan, woo da pələɓo yi a lɔi loni naa heegeɓa, e kpɔnʃaa naa hee geɓa, yɛlɔ nu no yenɛɛhu, enaakala, e naakala, e namɛ e bɛlɛkpɛɛma elɛ e nutakpɛli nɔmaalaamɛlizu pilizu ho kpaalə hu elɛ tɔn gaa ma.

- ton a gbaləlε et e zukula lεεgbowoɓa pəloɓoo yigʻaa nonoo yε ton bilima.

Belipələ, gepələ, ele da zuwoogaateepələ, eke a tonomeli awala keti tamameli, βegaakpo pələβo a kelaa kwelipeli mei gaa dongələn nei nwoo 3 da 4 zu.

Hwaa kweli pelela pələbəə leegbəwoba laahu da pələbomeli maalaa kaama ele maakənəə.

-hwakweli pele hemeligbana awaketi welewootee a ke leegbowoba laahu, ake lomeligaa ton e neno paalamei. Maalaa kaa loilon nei e gbawalanama awaketi kpomahen no welewoo holobo, ake lo meligaa ton ene no kpomahen no welewoo holobo, ake lo meligaa ton ene no kpaamei.

Don woo 20 : loilonigaa yi di laapεερ wotə hεbεhu maalaa kaa di nei di kεεmaləngε.

A kɛ lɔ da mɛligaa kpɔngeba didi yepɔɔtozu yɛbəlee tɔn emola dɔnbɛlɛmu ŋo kpɔn ni maalaakaa nei gbaulaa nuwɔ e mɛliti pɛɛn, gɛɛmalən di kaa gɛi nun ba lə, egɛ yili e pɔlikɛi a nɔ woo maanɛɛ e naaheli diwɔ keekaa kɛnɛba.

Ton da e ne pələqaa yili bomeli a poli keila.

Don woo 21 : gbahwalanama a maalaa tεε nukəlepo e lakwəlikε elεe maakwεli.

A been yi gaa noiloni diwo lakwəlikemeli nuba.

A noiloni diwo yibopələ lelee ŋo lakwalimeli teetowo kulan nope e ma kediyei.

A maalaatee lakwalikemeli a melinee, neapelee lomeli da di lee meli nakwalitai e leelazu di kulan 16 holobo.

A maalaa tee lagine no muhaga ninagaa diwo kolomaakweli meli a melinee, yele da nakwali kpiyakpiya diwo lowai kalee, yebale ton nwoo e mola.

-melinee nei vaaboo don noo kpolonei ku həgəmei e hulana golo maa kweli lakwata da gbahwalanama nolakwəlita kpəyakpeya.

-gbahwalanama a mɛlig̃aa hee gbaŋa egɛ nakwəli kpeyakpeya da nuan daa kpεε didi kɛ kolo hukɔn.

A wali lo nakweli da maakwelibo ke melihu.

-tɔn da e nɛ pələi mɛligaa dɔngələn nɛihu bɔmɛli a pɔli kɛila.

Don woo 22 : gbahwalanama a kolohupono ŋomaalaa tεε.

A been yi towo kolopono meliba.

A maalaa tee lagine lonigaa po keina keleba diwo kolohupono meliba ye bəle ton nwoo e mola.

Don woo 23 : Maala kaa nu kəlee nei e kolo lɛlɛ hɔlɔbo.

Gbahwalanama a meligaa hee gbaŋa maalaati bɔmeli ke meliba dihwapɔli tegeboi nutahu gekolokee na maahɔlɔ bo gaa a hulɔnu awalaketi neenu, zuwɔ meli, ŋɔ kili na hiyagaa awalaketi hunege melita kpeligaa, yigaa been dɔngələn 7 hu .

Maala kaa nu kəle e zala hələbo a nele ele beliye a ge.

Maala kaa kolokemu gele nei da nu takpeligaa dikolo ke nuan maakono kpon zee gbana awala keti e too kpon ni a peli donogaa maa konoi, ye bəlee been la ton nwoo hu.

Don woo 24- Maala kaa nu kəle yei eke niba pelemu.

Gbahwalanama a meliga hee gbana maalaga pomeli ke meliba.

A noiloni maakono huyege meli hwa ke zu, huwumeli, kalan, həgəloi meli da meli takpeli yi ba pele holobo meli ye bəle been la don woo meihwele 7 hu.

Don woo 25- Pεlε naakona bə gε nu kpulu yε tama yiliba gbahwalanama a diwo maala maakono.

Gbahwalanama a hululo meli da pele naakon meli no maala te e həgə nuan kulan pou kowu meehaaba 18 ka di yei.

Yiɓa hululəmeli, kalan, həgələi da kolo meli huwumeli hwe zu.

Don woo 26- Gbahwalanama leapɛlɛgaa da muhəgə ninaga maakɔŋɔ mɛli da diwo naanɛkula mɛli ŋɔ maala tɛɛ.

A mɛliga hee gbana egɛ muhəgə ninagaa laa ekɛ nɔi ŋɔ yibopələ hu.

A kpaalə walawalaga həgə ege leapelee da muhəgə ninaga maa eke a gəŋəə mənə yei, leegbəwəba la, kalapililaa, pelen melen meli, laanəŋə, luwela, tooŋuma.

Gbahwalanama a kpon zee a huto kε nuan da hulahigaa muhəgə ninagaa maamɛliba, yε bəle bεεn la ton woo hu.

Don woo 27- Maala kaa kəgili namilaa yei di ke di naane hu.

Gbahwalanama a maala tee kəgili namilaa po di di maakweli, di ke gbahwalanama kolohu ele di te no hiya hen zu.

A kpaaləgaa həgə ege di maa eke a goŋo, wolomaa meli, mono ele huyege meli da tuwa pələnon dakpeligaa;

A di hwaŋalɔ kolokɛ mɛliɓa gbahwalanahu, kɛina takpɛli awalakɛti di kpɔwɔ kolo yɛ bələi bɛɛn la ton woo hu.

Don woo 28-Maala kaa nu pologaa nei di ke naane hu, yiliba gbahwalanama a meligaa hee gbana di maameliba.

Gbahwalanama a nu pologaa diwo belela maawiye, diwo kolohupono meli hee gbana.

Nu pologaa kpo koloke noi neipono meliba da yili ηο belelaa da zu meline ke diye ne bələi been la ton woo hu.

Don woo 29- Lagine loni yigʻaa di hiyεε ka noi pulu maala kaa di yei di kε noi maamεlihu.

Gbahwalanama a mɛliga hee gbaŋa yili maa mɛliba.

A diwo maala maakono di neikou ke meli don belemu.

Don woo 30- Maala kaa nu kəle yei eke keena maahegeba

Gbahwalanama a nu kwele hengaa maakono, eke a huwagaa da nowogaa maakpe meli ele yene meligaa. A nu kəle hwanalo ege gologaati ye peli kei.

A ηο gboloya maakpε, ηο kεεnagaa yi maakunaŋa, ηο lowogaa emake hen bologaa yi maahwe neeli maameli e pilizu.

Don woo 31- Maala kaa nu kele yei e don zebe kene ñaakaa.

Gbahwalanama be don zebe ñei kalan meli da zukulaa kaa ñei.

A galan mɛIi hee gbaña nakweIitaɗaa; golo maakweIiɗaa ele nakweIi kpea kpea kei; emake vilahiɗaa da noiloni maakpe nuan maakweIiɗaa.

A don zebe hu kulameIi ku lawoogaa hu hee meli gbaŋa a kpaaIegaa kpo pelebo a peIi keila; gele e ge hwaakweIi pelela; telehu ele intelineteba.

Don woo 32- Maala da leegbowobalagaa nei don woo 7 elezu e too 31 ba maa hwa kala; zegemaa hwema ye belei beengaala ton woo hu.

Zaza meli awalaketi maahwulen hwa peIi gei nukangaa di wo maala meIi piIizu.

Nun-nogolo II-Maatigaa

Don woo 33-Longaanuan maanee didi kilike di loni diwo lakweli ; kolohupono ele diwo ñaane melihu.

Leapelee maanee di ke diwo nuan woomu ; di di hon a nelee ele di di yemaakpoma hwe.

Don woo34-Nu lope δε awala kεti ziyεε e δe δε noi ŋo maati δa e dongaa kpo δε kpaŋa e maawiyε.

Don woo 35- Loilon gele ŋo maatiba e wotegaa ke maahwalenbo ke meli a demoklati kpaale mei ; eke gbanagba kpon da kolo kenuan toobulu ke kpon ema ke a kpon dakpeligaa ele demoklati yi bo pelegaa don zeɓegaahu.

Loilon gele no maatiba e don zebe maa kono a no maala da no leegbowobalagaa yi don woo 12 ; 19 ; 20 da 198 $\,$ hu .

Don woo 36-Nu lope be awalaketi ziyee ebe be noi no maatiba e nihono hala ye belei beengaa la don woo hu.

Don woo 37- Nu lope δε awalaketi ziyeε ebe δε noi ηο hengaa maawiye ele e maakoŋo.

Meli lope a peli,noi hen awalati nu kpowo hen galagalai, e maameli pilizu ton gaa ma.

Don woo 38-Nu lope da zee gbahwalanama kεεna ηο maatiɓa e golo kε a ñεi towomu duwa pele ; βεlεlaa da telemolaahu ele tiyan pele mεi.

Don woo 39- Loilon gele no maatiba e bele ke zege loiba.

No maatiba e noi no belelaa tobuluke ele ho hwaama hiyebo ta ho ke yi ho ton gbaale hu; kanan meli doo kpeli zu awalaketi too ke pele.

Don woo 40- Loilon gele 90 maatiba e kolo ke nu kele 90 ñaane da ñi ke meli geba.

No maatiba e kolo ke kpomaa tee meli noi po; nukangaa yeemakpomaa hwe meli be lowai meli walawala a kula la.

Ziyei hweele na : Noi ñaawobo kpon gbeakpea.

Nun ñaahowoo:

Don woo 41- Noi no ñaakpon gbeakpea kaa gbagaba haaba:

- 1- Ñaawobo kpongaa
- -Tomun
- Noiton belemu
- -Don maakono kpon
- -Gbahwalanama
- 2-Gbongaa gitite pelenuna
- -Gitite pɛlɛi don zɛbɛ ŋuna
- -Gitite pɛlɛi nɔi wali mɛliŋuna
- -Gitite pɛlɛi noi ŋɔ kitite mɛli ŋuna

3-Gbongai demoklati no naawoobo pulu

-naakpon yigaa noi no tedowo meli pulu;

-naakpongaa loiloni duwa pele da nukan no maala pulu

<u>Yεlεkolo kε kpon yi lεεgbowoɓalaa kaa nei wotə hee mɛli gbaŋa.</u>

Don woo 42- Gbongai don zεβε μεί hu da di naawoβo nuan hee telemo kpaalə mεί, huyεgε hwa kε zu, da kolo kolon bələ,

-nun 1- naawoobo kpongaa

Sous -titre I : yii hwelɛn na gbahalanama toola ɓa

Don woo 43 : gbahalanama toola gaa nɛinamu nənə da nwo gbahama nwu na elɛ da nepoo nuan. Yiili bhe bɛn nɛi ton zɛbɛ ninɛ hu.

Chapitre 1 : Yii hwels na nsi namu he msni ba

Don woo 44: gaa kei guwo, neinamu a hee too Kpeli zu beluwai moo nukweni a kenenla malaa die wote ke hwele pulu.

- Nεinamu moo wati toola kaa a kulan noli. Maa yε hwəli zu taanon. gokwo a too, lowai yii daa zela too kpeli zu.
- A kuloo yiili hu, nu ta hwa pooli toola kei kulan noli kei hwele pulu

Don woo 45 : nu lope gaa boo e nei nawobo maanen :

- ekε to a lagine lon elε gaamu tonon yεδε kpεli a lagine mu;
- Ziɛyɛba lagine.
- Gbana-gbana yi da nɛi yii bho pele maala tɛkɛi bɔ
- Kiiti teka pɛlɛ la nuan di wɔ yɔgwɔtolɔ nwɔ hɛɓɛ yɛɓa nei yɛ hwɛlɛn naa kɔlɔhu pɔnɔn mɛniɓha.
- Gaa kulan yε gega pow-haaba kow looli bha yεlila kulan pow
  mεi haaba po.
- Yɛba a nu yii gaa gbana-gbana Kpon nɛi toko, kpon nii maa mɛni hiɛ gbana nɛi ton zɛbɛhu, awalakɛti, yɛɓa a nu yii gaa boo e gbokwo nɛn ya tonon elɛ nu kpulu yɛba bulu.

- E hebe taa nen ye hwelen na zolobo hengow 6ha. Zebei tii maa meni hukula hie gbana nei ton zebe hu.

Don woo 46: Wote tii a nεi namu ninεn hei, a kε nani nan awala keti nani noli toko nei namu polonwo toola yε pa kpεi.

- Nεi namu daa mɔɔ gbahalanama elɛ nuan yii wɔte mɛni nwun na di kei pulu bhe a wotekɛ holo nɛn nɛi lonii diɛ yɛ balei bɛn la zɛbɛ yili pow nan kow mɛnda nɛli dolo hu.
- Disi di kaa boo di toola ke, dadiwo laa kiiti teke pele la, a ge kolo kowoto lowai yii zebe kele da laa la.

Ganpana yii hwilena nεi namu he nεniba, a tεgε decret hu holo pow haba te pulu wote yεpa kεi dε etɔɔ pow nan kɔw mɛhaba wote kɛ holo yɛ pa zeli.

Nu lope gaa bo e nei na wobho maane yebha heni nei hu, hege la nwo hebe laa holobha zu etola wote huwo hukulo holobha, kei lo gba meni ta a zolo bo ele gbakala yeba ton zebe pele la nuan die.

Don woo 47: nuant ii bo di nei na wobha da teke gweli yeli pele la ege di kemallenge na mukulo hagha wote dolo po eli etola wote velenan bo.

Di tege meni gweli yeli pele la kaa a hotohima meni ton zebe ta ba a yili hukulo tii.

Don woo 48: giti tege pɛlɛ kɛnɛn la nuanbhə di pɛi kɔw kaa ganpana kɛmɛni mɛi, egɛ hulu hwe kɛ zu, dɔɔla maa kɔŋɔn nuant ii kele diɛ pɛli luwai hɔlɔbhoi agi yɛ belei bɛn la tɔn zɛbɛ.

Don woo 49 : giti tege pɛlɛ kɛnɛn la nuabha da dɔɔ laa kwɛli nuan laa nɛn guwɔ, hɔlo pou lɔli tɛgɛ pulu wote yɛ pakɛi.yili pulu, nɛi namu e wote kɛ nuan toli a bɛluwai da nwɔ gbahalanama dalila nwun dɔɔ ba.

Don woo 50: belowai haa meni ta awaketi kpameni a hela too la kweli nuant ii tabha, yii naa pen gu dolo bha, giti tege pege pele

kɛnɛn laa nuan yii dika wote mɛni nwun na, da wulu la mɛi, yii yɛgɛ lɔwai wati a tɛgɛ pou nan kɔu mɛhaba(48) εgɛ maala yɛ pɔlu kɛ nu yi gaa bɔɔ e naa pɛn, e bɛn.

Don woo 51: Gɛ diwe wote tolo zu-wobo, akɛ kpann mɛni awala kɛti haa a heli toola koli mun yii nwo nukoni a kɛnɛ atɛla maladje wota kɛi tolowa pulu, gititeka pɛlɛ kɛnɛla nuŋan nuɲan wotə mɛni nwun na da gititeka pɛlɛ kɛnɛla nuɲan kilinate. Dijati da wota pənə mɛni

Dijati, holoku haɓa kadije a ge di wotə pənə meni i gətə wele bo.

Don woo 52: wote tolo zuwo tee pulu, ake kpann meni awalaketi a heli toola koli nunan wele nein diwo nukoni a kene atela di bhela dija tono baï, nunan wote meni nwun na da ton zebe namana kilinate. Holoku haba kadije a ge di wote velena wo ku hetama.

Don woo 53: belowaï haa meni a tola, awalaketi toogoi meni ta aa nuyii nwo nukoni kene bələ maa holomo yii zəholo nweni zeleli, kiti təkə bele la nuan yii dikaa wota meni nwana, da maa la teke yii da boluma di bu ninen kolohu yii nalowaï nwabolu tegeï wati pow mei nwele kowu nwele hu.

Don woo 54: Wo yii aati δεη zεbε hili ŋakwolɛn poulolu da pou lolu kowu haaba hu nwekɛli aa da, nεï na mu a woto ku ninɛn he nwabolu tɛgɛï holo pow haa ɓa hu (30jours).

Don woo 55: belowaï toola kweli nuan da lobee hwetelila kuu dolo ba, kuu vele kela a hey ii hwa polutegeï holo pou hwele kowu ta non ba (21jours). Mili palaa too wote dolo ba.

Hilimaŋele labowa, kiti təkə nuan yii di kaa wotə mɛni nwuna da kɛkpələ kolima di mo yii wotə ninɛn kɛi kogulo yɛ too yii yɛ bolu kpilazibələi lowaï waati ə tɛgɛ la pownan kowumɛhaaba kwi hiŋa haɛin bəla bowa e gɛ kuu nwelɛ kɛna yɛ gbala too.

Nu nwele yii di wo nikoni a tege die kuu tolo hu, die be dali kuu nwele kela ba.

Don woo 56: Toola kweli yii dali kuu nwele keleba, nu yii nwo nikoni a kene a tege melan ba, kiti teke nuan yii wote meni nwuna, da manimun dize a toomu. Awala keti, da bolu ma di ke kuu dolo ba ya be a ke neï toomu.

Don woo 57: Nu ta awala tomaa ke hulu meni bay ii ye kpona wote meni nwuna, kiti teke bele la nuan yii wote meni nwuna da nu koni non non holo menhaaba tege bulu di nwo mati a ge yii nu yiti nwo nukoni kene di ze a toomu. Awala keti wonanwana e toozhu ye kpone wote ba, kiti tike bele la nuan yii woti meni do, zie gbana kaa di yena, da kikaa ke holo menhaaba mahahanhan. Da kikaa ke yii di nwe hulu meni ta kaali zhu, da boluma di nui holomo naabo e ge dizee a toomu, awala keti da hulu meni ta kaa nakokwo lowai kikaa da lenen wote e ge die bolu bui ninen kolohu holo poo meina yemu.

Don woo 58: Nɛï namu a he waati yii ɓoloma nwo lowaï a kpɛla. Mɛni manɛ a kɛ yii wotə nu yɛ kwəya, yɛï kɛ a haa mɛni, tokokwoï mɛni awala kɛti kokwoyalabo mɛni kele bɛn zɛbɛ hili ŋakwolɛn poo lolu da poo lolu kowu haa ba hu. Toomu ninɛn nwani hie elɛlazu toomu boloma nwo wati yɛ kpɛ. Wati kpɛ lowaï ti bə nu ninɛn a hela yii nwabolu tekeï holo poo kowu lolu.

Kulo mɛni ta ə zɔlɔmo nɛïbulu, a gɛkpələ kwɔlima hɛ wun zɛlɛn aa nɛï loni ηεnkwu.

Don woo 59 : nsi namu da ze nwo too

Kpəlizu a kpε a mina hegε a zeholo tonzεbε nuwun namena μεβα da nεi Loni kele yεkεma :

"na. . . . . . , nɛi namu ninɛ yii nɛi loni da di yelɛma, ga minɛ hege yala nɛiba da Lagine loni kele :

- woogaa kpo ben tonzebe yili hu da yiihaa gu wo nei da nei takpelinan di pelima ge hwlen na ton meniba, ne gele lawe.
- na nwo toola ke tena pelemen da hanabola, e ge nei loni diho monome.

- va nwo toola ke a maakpan gbehen.
   pa lila da yelogela meigela lowai kele da kena kele.
- Lagine nei pilegemen, nwo legobala da ziyegbanameni, gbaw laa nuo.

na wala minε μεί lawε, woo ha kpɔ bɛn tɔnzεβε hu gele ə too mɛn.

Don woo 60 : nwo minε heyε pulu, nεi namu a zεδε yii a zoloδο hengo meni napono nuna diyə teε tonzeδε nwun namena po, holo pow yemu, gbela yeto zeholoδə.

Nwo toola e kelipe kpee, e holo pow le towo e zebe yii a zolobo hengo meni papono nupa diye tee tonzebe nwun namena po.

Article 61: Zɛɓɛ wə kpɔ vlɛn na nei namu hɔlɔɓo mɛni ɓa, napenəta a tɛgɛ bɛlɛ kɛnɛ yii ga zɛgɔwu mɛni nwun na da bɛiwaa da walikolo kɛla.

Zɛɓɛwa kpɔ vlɛn na nei namu hɔlɔɓo hɛn mɛni ɓa, nwɔ tɔɔla kpɛholo, gele a bo .

Lagine nwo lhwekoli pele kenela.

Mina yiiwa nei namu a wala poli nawe a beliezu, yii ge yee ho di laweli a yili nwun ne bele kene yii ga zegowu meni nwun na nuna diya.

Don woo 62: nei namu ba gawaa nei nwun namu.

Ga neiloni yelomeni gehu nwun na.

nεi tonzεδε, da ton yiiwaa Lagine da lεi takpεninan dapolima, a kolokε ə gε gele layεwε.

ga a nei pilegemen nwo legbobala, nawobola da zegbbanameni kele nwun.

Gawaa zulahiwaa kele di nwun namu.

Ga neiloni makonon meni na.

Yili hu gawaa kpon nen ga neiloni makonon meni nwun na, netoko mun.

Neiloni pelihen yiiwaa da gu yiipələ le, da zebe yiliwaa da gu mameni le, gawaa gele men kamu.

Hɛɓɛpunzaaba naan yihwilena lɛgbɔwɔɓa kolokɛnuan yiɗaa di maatiɓa diə mɛni hee gbaŋa.

Legbowoba kpon nei wete meni hee gbado no maati baale :

- Wətə Hebegaa kpete menigaa
- Woolamo wətə, wətə pɛlɛgaa noi naamun heemɛni.
   Gbɛtɛ mɛni, jeemɛni gbaŋa, diə lobe pai wətə juwoo toloboi,
- Diə da lamona tεε nukelepɔ wətε kεmεni a mahegɛ.
- **Don woo 63:** nei namu a nei maameni ten ə do ele ye nei maa meni na hupili.

Don woo 64 : maa la kaa μεί, yii manε yεkε emo, elε eμepo tozu.

Don woo 65: nεi namu a nuan he kɛma ŋa bha ekɛ a civil awalakɛti yɛbə a hulahi telemo kpalemɛi, hugu kele lɔzu, elɛ diɛ bhə a nuan da di wɔ maati kɛ kpɔ a nɛlɛ.

Nuan tii nei namu a penen die, ton zebe yai da kema loi organique, a diwo maati nen die nei namu aa gbahalanama hu nuant ii kele kpo kpun di wo maati hu kulo die décret hu.

Yaa bhə a kegbahalanama nundo nei toko a pelima e nwo toola ta teke gbahalanama nunamu dolo po.

Don woo 66: yii hwilena gbahalanama nwunamu dolo da nepo nuan di nen meni bha, a kulo nwun do yii senat constitutionnel hu nuan da nuant ii manen dike genati bha di luwai ege nwun nanen nei namu bha.

Yii hwilena nuan mansi dike a gouverneur, vice-gouverneur nwal pelela ele nwonon directeur des régies financieres ye kpona nei hengow meni bha,awala ketii nu dolo yii gaa meni hupili meni nwun n a, di kele kpun di mameni hukula kaa tebe yili pow menda kow menda na kwele dolo hu.

Nuan yii da di yenen die, diebho a di telemo, di kili kenen ele die bkə a di kekolo kolona.

Zulahi nwunamu kene nen meni a kulo zulahi kpon genei nwo nwun do hu.

Ton zεbε ya ɗa kema loi organique a mεni nati zu nen guwo.

Don woo 67: nei namu a nei pei kownateke nei takpeni pa hu ele da kpon yii nwonon guwo nei kaa zu nei dakpeli pa peikow da gbon pa pei lagine kaa zu di peikow pa da guwo nei namu ni di kaa di kei bha.

Don woo 68: nεi namu bhə nu nwumaabo mɛni maala kaa nei Don woo 69: kulan bha taanu, nɛi loni nɛgow na bla, nɛi namu a wohu yɛ hwilɛn na nɛi maa mɛni bha.

Nwo hu kuloitii kemeni kaa a holohima giti ta lope hwo yili na pulu. Nei namu apoli hwaa Lagine Lonni poake gaa nakpon gene nen nei meni nun na zu apoli nwono e hwaa nei Lonni po beilowal gaa labo.

Don woo 70: nei Lon nigaa neikowgaa daake di woo nakpon gene hu, di lowai, nu kweni kene a hwaama, nei namu apoli ə nei ton tapelema meni lahəli nei diyə ə ge wotə ə ke zu.

Gee hopa wotəke meni lahali nei lonni diyə ə ge yiliğaa di gaa ake ton nei nei namu ka maa meni Lahali a poli pelei nei ton zebe ba. Daa gaa di ye yiliwapoli pelei nei ton zebe bə, wotə waake yili meni ba.

Ake gititeka pele kene nun namena daa hwaama, ton nwo tii nei namu e mameni Laheli diye apoli e nei Lonni toli wotebe.

Gititekə pele kene ŋun namena daa ke yili nwo wotə nentogo e ge e tege a nele.

Woteke puluwo amo ye ton nwo tii apoli pelei nei ton zebe ba, yili nwo wele laa aheli kele ye pelei benla ton zebe hu nakwele nun dono pow wele kow menwele.

Gwa golon guwoo woto aa ke fisilowai woteke nu nan di wo nukweni ahelila nu pow Loli noma nu nun dono yenu.

Ton nwotii mameni hu apili. Yili pulu ba neli Lonni da yili nwo wote kela. Yili kele kee pulu, ton nwo tii maa wapoli walenzi nei ton zebe hu.

Don woo 71: nεi namu nwo tokpeli aa lεε avodo a kε:

- Aa nun gulo nwo tolaa mu;
- Daa too la kulo nei ;
- Kpən meni awala keti haa a helima.

Too kpəli alee əvoolo, nei lonni nen kow neitowo mun a ton zebe nun namena kilinapono mahobo nwo maatii Li. Bələ nei də diye ni di ka kolokei geba da poli Lo nono yilimaala tege bo.

Ton zebe nun namena da nei lonni kilinete diye kema nei namu nwo tokpeli aa lee a voolo beilowai da naakala di ye nei namu a nun gulo nwo toola mu, daa toola kulone, kpan meni awala keti haa a helima.

Kpan mɛni yii hwlɛn na nwo kɔlɔipono mɛnibai, yɔgɔtɔlɔgaa di kililate gɛɛ bə də yili zɛbɛ mɛni ɲɛn kulo.

Don woo 72 : ake nei namu nwo too kpeli aa lee voolo, nei lonni neikow peitowo mun tolo be e toola hege.

Kpan meni a helima, ŋun namu kenei ga nwo kpon tii nwo Leja neitogo mun bə a toola həgə. Yilikpeli kpan meni a helima, nei lonni neikow nun namu velena yii dogei kene ba a toola həgə. beilowai nei namu nwo too kpəli a lee la a voolo, nei Lonni neikow

nun namu kpenima kpan meni a hwlen ma, sena nun namu a toola hega nwo mine hegee pulu.

Kpan mɛni awala helima, nɛi lɔnni ŋɛikɔw ŋun namu a nɛi namu nwɔ tɔɔla hegɔ nwɔ hegɛ pulu yɛ pele bɛnla tɔn zɛbɛ ɲakɔlɛ pow lɔli kɔw mɛn nan zu. Wotə ninɛ, yii hwlɛn na nɛi namu he mɛniba akɛ holo ŋundɔnɔ holopw welɛ pulu, e hegə ze holoba yɛ pelei

benla ton zebe pakole pow nan kow menda ye lila pow loli kow menda po.

Nεi namu yii a he ə gε lɔ i nεnkε nεi ba, wa pɔli :

- Nei Lonni neikowgaa di wo kpon gene tii tagai.
- Nei Lonni toli ŋun do meni lope taba ge hwlen na ton zebe napene meniba.
- Nu yii kiti kaa ma, nwo le gbobala tege bo
- Nei Lon da he kolo menita pentogo awala keti zulahi menita.

Don woo 73: Nei namu poloma waa, da nei namu ninen kələ da laatonon ba. Neinamu ninen gaa a nei namu poloma waa di nentogo mu. Hili ba, maa la gaa ŋəi yii a poluma ə di too hie wala wala an ba a nengowu awala keti nei gila.

Don woo 74: Nεi namu poloma waa, ε həgə diə εhwillɛn na di ηəponuan ba, ton zεbε ninɛn gaa maala tɛgɛ di po egɛ nɛi hɛgowu ta yɛ hələdiɛ. Yɛi kəa a waali, bɛle awala kɛti di num makowon mɛni ba. Mɛni waati kələ bɛɛn ton zɛbɛ hu. Akulo hili pulu, nuyii loopə aa toola kɛ nɛiha, kolon an a toomu polo. Yili ma nuan bə, mɛni maa nɛɛwaati maa nwo ŋanɛn di lahon mo.

Don woo 75: Nei ŋengowu poloma waa yii di ke too nəli kena awalaketi doopele waa la, gowoi too gbahalanama ŋen togo mu dolo ba yeli a yelila nuan yii da diəni di kaa kpalitonon men, da poluma di di too hie mahege ba hili ye ke la a nei namu ninen nwo timo. Nei laahu. Die kpenida nei hegowu ta nwo ŋanen holola ke pulu ba. Meni waati hu kula hie gbaŋadon zebe hu.

Don woo 76: Nei namu num maa a gowon meni non ke nuan die goonwo kpaale hu, awala keti num mentege meni, da lalan meni ele tonwan meni nwo kpaal e hu. Ton zebe ninen yiihwilen na nei meni ba gaa num kulen mu kune.

Don woo 77: Nεi namu yii hiε ŋəmaa nwayi gbana gbana yii tuwo mobələ kε nuan egə zə holo ba. Ni lɔɔpə da ze a tɔɔmu, εgə ze holo ba, gaa a nεi loni kələ di nwɔ tɔɔmu, yii ma mɛni ti bə a

kε e nεi hu loni woon yε bələn ə gbiniɓa loni woon na. Bεlowai da nu ta he la atoomu, əlε yε boo gbana gbana yii kpon ŋun na, ton zεbε gaa kεi kuwo, məni nuti nwa kia hwilən maa kpon di huwaha maliatoo nwo ŋum doo ta ba.

Nei amu, maa la gaa ŋəŋa yii a poluma ŋum zelen zi a gbana gbana yii mobələ ke nuan ye kponna nei temeni togo ba.

Don woo 78: nei namu ke kolo hwa luwai tege be ye peli kolo ta kpeni kei, yeeke a nei nwo kpoma kolo awalaketi eke a nu ta kpeni nwo kolo.

Aa la ho nei yepeli nwo lei maahwalizi a kelo lagine nwei.

A kε lεi takpεni nwo kaa hεbε (nationalité) yε bə nei, dazee doo kpelizu, holo pow mɛnda tɛkε pulu, a nɛn nɛn zɛbε yiliba.

Don woo: 79: elε zu nεi namu nwo toola nwati e kpε, e kε a gbinu, awalakεti nei bεlεn muda, e makε non non a gwelε muda, maala honei, yii a pεli nεi nwo kpo ma hεin ɗayai.

Maa la hwə nei yii a pɛli kɛi heeni da nuan die nɛi nwɔ kpɔma hɛin da nawo bo yɛ yɔw tinɛn. nwoo nɛ tɔɔ dɔn zɛbɛ yili pow mɛhwelɛ kɔw mɛna na kwɛlɛ tanu da velɛ di hui, vilɛn an gbahalanama nun namu dolo ba, da nuan yii nɛi nun gɛna kpeya – kpeya an ba, da yii an nɔn nɔn zɛn gɔw pɛlɛla, elɛ da zulahi nun namu kɛnɛi di.

Ton zebe ta a nuan an tii gbeli an laa nen guwo.

Chapitre 18 : yii hwlɛn na gbahalanama ŋun namu doloɓa

Don woo 80: nεi namu be a gbahalanama bε a gbahalanama ŋun namudolo nɛn.

Ye belee benen la zebe yili pow menda kow menda hu.

Da gbahalanama nun namu dolo hege nei loni an lu waia ke a nu yii laanala kaama, ye bə a nu ha an an, ye bə a hein gow meni kolo an, da nukpulu meni, da ton meni, kilinaa pono yebə nei ye

hwilɛ na nɛi maa mɛni an die yɛ belee gbana – gbana yi ibo pele kaala, da nɛi hɛin gɔw mɛni an elɛ da gu yii pele pɔlɔ an. Nɛi namu bə a nwɔ tɔɔla kpəla belei.

Da gbahalanama nun namu dolo he, holo pow tege pulu, a nwo hein gow yii nei, maa meni hukulo hebe hu telimo pele mei.

Ale zu da maa hwalə, a luwaii hegazu yii hwa tege holo pow hu, e nwo hein an tii maa meni hu nen hebe hu, elila ton bele kenen la nuan lila.

Zεbε tonon tii huwo kaa hwilen di nei nwo kpon gbeya – kpeya an ηεί togo nuan die, da nwali pεlε.

Dun namu, da zein gow meni hupili nuan di ŋun namu ele da zulahi an di ŋun kenen di kelee kpun die.

Don woo 81: gbahalanama nun namu dolo bhe gaa a gbahalanama gwidigi kɛnɛn. yaa be a mala an hwaaanlo, alɛ yɛ di tenedo diwo maatii an hu.

Yaa bə akɛ məla an nɛi togo naaa kpon da nundo an hu.

Don woo 82: da gbahalanama ŋun namu dolo tii nɛn, holo pow mɛnda tɛgɛ pulu, a nɛi mamɛni hukulo nɛi loni nɛi kow an diɛ, yii hwilɛn na nɛi mamɛni kelee ba, egɛ die peli kili tɛgɛ di kii po.

Don woo 83: yii hwilen na nei nwo ton da nei yii bho pele die, maala kaa gbalahanama nun namu dolo yei, ye peli meni an tii hei gbana ele ye di meikaa, yili bai tii, luwai kaa nei, dali nundo hu, di laa maa wo e penen hebe hu ye belei ton zebe ta aa zukulo la.

Don woo 84: gbahalanama nun namu dolo a nuan hee kolo kena an bha, a nuan di kolo an, die bhə a telimo nu an, eele die bhə a meni kolo nuan kilinaponon.

Don woo 85: gbahalanama nun namu dolo nwo gbahalanama hu loni he mɛni kaa a mɛni yii a nun vilɛn na nɛi namu dolo bha. Yili maa nuant ii dakɛ a nuan yii dadi hegə nɛi naa kɔlɔ kelee.

Nei namu bhə a nuant ii nen, die tii paa kei gbahalanama hu, ye bəlei ben en la ton zebe yili pow menda kow hu.

Maa la kaa nεi namu yei, e nuant ii diwo toola kpəla belei aa kpε a ŋun vilɛn an aa gbahalanama ŋun namu dolo.

Gbahalanama ŋun namu dolo kaa a mɛni namu nɛi namu nɛi bha. Nwo maati bha e ton an laahwɛmɛni an mɛika elɛ yɛ kiti mɛni an huhan an.

Don woo 86: gbahalanama nun namu dolo kaa a meni namu yii hwilen na nei temeni toço daa nei maa meni haan meni bha.

Yaa bhə a nεi nɔ kolo kε nu an hwaanlɔ, a yii an dadi nɛn elε da yii an dadi hee wote kε pele mεi.

Chapitre III : yii hwilen na gbahalanama bha.

Don woo 87: gbahalanama bhə a nɛi nwo gbana-gbana mɛni hu kulo yɛ zeçə nɛi namu la. Gbahalanama tii kaa a kpon yii ŋun namu kaalaa da gbon zu loni elɛ da nwo hɛbɛ pɛɛn nuan (sekletɛr). gbahalanama ŋun namu dolo tii da ŋee poo nuan an kele di kaa a mɛni ŋun namina nɛi namu lila.

Don woo 88 : gbahalanama hu loni an tii kaa a diwo kεna an ŋun namina di kwidiçi dolo lila.

Gbahalanama hu lon yii lopee di kwidiçi kenen a meni ta hukulo ma, awalaketi e hebe ta teçe bo, ye hwilen na woohu kulo meni ba nwo kolo kenabha, maa ne e maamenii ti ke.

Don woo 89: gbahalanama hu nuan, di kaa a mɛni na məna nɛi loni ŋɛnçɔw an lila. Yii ma mɛni tuu hukulɔi tɔn zɛbɛ yili ŋun dɔɔnɔn pow haaɓa kɔwlɔɔli.

Don woo 90: gbahalanama hu nuan di nwo maati da di kɛkolo a lowai teçe di poo ege die peli kolo ta kei yɛ kpoma kolo, awalaketi die poli kolo kei nu ta yemu yii maa nu tii yɛ di haala la. Gbahalanama hu nuan di nwo maati a hiwala wala, awalaketi mɛni ta maa yɛ mə diyei ege didi ŋanɛnkulo.

Sous-titre 1 : yii hwilen na nei loni nenkow an die.

Don woo 91: yii hwilen na nei loni nenkow di nwo toola ba, gaa di nenkow da di hweli an yei doo pele la.

Di nenkow an tii hukwele zi hweele : nei nenkow gbeya gbeya an da nei nenkow bele bele an.

Nei nenkow an bele bele di nwo kpon da ke di laa ba senatee.

Neiloni nenkow an di nwo kpon yii mopele an hupili ye kpon na a gbana gbana yii kpon da maa yii wonon nei loni kele di huku gaa zu kele bele giba ye ke a nei loni nwo yeloge da di ni maa meni ba.

Di kε mεni a wotə kε nuan, yili maholo an ton zεbε ŋun doonon pow haaba hu.

Da nei nen, a wala keti, nei nwo gbana yii mopele an hupili ege nwonon di poluma di gbahalanama ye po kaa yii lan hwepa too di nwo yii mopele ele da di tugopele an hu.

Nei penkow gbeya gbeya hu nuan da nei penkow bele bele hu nuan di nwo kponan kələ kpele giba bə a ke aa nei loni hweli da di kili penkema kena.

Don woo 92 : yii hwilen na nei loni nenkowan di wno lowai toola ba, gaa a kulan noolu depite an di yei ele kulan menda senate an di yei.

Don woo 93: nei lonni nenkowgaa, be le gaa amake gbaya kpayagaa da di wo nakpon gene ke ge hwlen na menigaa hwlen na ton zebe nei mameniba.

Neilon ni neikow nun namu be gaa di wo nundo meni kele nunna. Kulan mha tono, neilonni neikowgaa daa koongaaa di kaa gbahalanama nwo koloba, nunun di kaa a kobi pelegaa nenkow, di kele da nundo kene ke.

ŋundɔ kɛnɛ tii hwɛn ŋan nuŋuan da kolokɛ kpɔngaa di kaa gbahalanama mɛni hu da yiigaa di kaa a kɔɓi kpaya emakɛ kɔɓi pɛlɛgaa ŋεikɔwgaa.

Don woo 94 : ton zεδε yii hwlɛn na nakpon hemɛni δa gbana, a nεi lonni nεikow pɛlɛgaa da gbaya kpəyagaa toli ə gɛ :

- Gbon neitogo nunan hemeni da gbon nwo ton zebe meni napono nunan di yə.
- gbon tii nwo nukweni, nunan lomeni zu, zee meni gbana da neitogo nunan di wo koloke pələ.
- di wo tongaa lawe pələ hananbola hu.
- di maameni pelegaa hemeni gbana.
- ton zɛɓɛgaa ɓə da mɛnigaa ti kele ɓo woolama hu amakɛ di wo wotə kɛmɛni di ke lowai.
- Don woo 95- Nei towomun da zee don belemun a leela diwo lowai e kpee.
- Don woo 96- Maala kaa don belemun nuan yei nowai been neemu.

Diwo keeka ti a gowoto a tana ηο holo noli e kpεε a gboliεliε ηο holo bou kou loli. A ke tana ηο holo bou kwau loli a too heli holo hu, diwo keeka gowotoo da naakula holo a le golo ke holo yi naapulu.

Don woo 97- Da kpɛɛ a di wo keeke lowai tonoi bɛɛn nemu naakpongai don pɛlɛmu da pɛli keeka takpɛli kɛi.

Gbeli a kɛ tɔmun bə a zu hwɛli awalakɛti diyai da kolo kɛ geeba di zuhwɛli. Mɛli di kaa pai ŋɔ keeka kɛi akɛ a gɔlɔŋaa.

Keeka akelike, ye bəle dən gbələ nei numei e mola.

Don woo 98- Wotə no maala ke meli gbon dei teigaa hu

Wotə kε kpon zee meli gbana, ga a kpaaləga yi been kpon gəle ŋo ton zu.

Don woo 99- Don belemu nuan da don maakogo nuan ake a bonoga meli

Bele hweele ti mu nuan tei tei da ke 60 di keeka takpeli kei da ge a wotə, nuan da hwama di kpulu a ke a gene dee da peli di ge.

Don woo 100: Don belemu nuan da don maakono nuan diwolowai yeemu dihwa peli di too gahona, di di too, di di kalamabo yiba diwo kilina hiye awalaketi wota meliba diwo lowai yeemu.

Ka gaa di hulan ti pulu diwo kolo kei lowai yeemu a keti gbon nei a kolo ke zu daa nahəli diye ele da hwaama.

A ke a meli kalaa awalaketi meli non hwa keli diwo kolo kei lowai yemu da maala tee pelei yilibo meli nuna

Meli non awalaketi meli kalaa ake naaba maala huhweli meli hwa zu. Yiloi a ke ti, belei nei meli kaa teemun da no nei towonuan kili puzu leele 24 yemu.

Don woo 101. Ton belemu awalaketi don maakonon koon zu nuan di hwa peli kolo kei pələ ta kpeli die di hala ye bəlei been la don zebe hu

CHAPITRE1. Loi ton bele

Don woo. 102- Loi ton bele kaa a lagine loni nei kwau pele Don woo-103 E ge di nu hee noi ton belemu maane eke :

- a) A lagine mun
- **b)** E Kaakulan a tikpə ekɛ 21 a kɛnɛ ekɛ 80 ;
- **C)** Ewo loilona da gbanayi mɛli ɲɛi ekɛ a gulaa
- **d)** Eke gbanagbana kpon zu awalaketi e kpowoyete ake meligaa ton ebo yaa naahwe. Don dakmaa ta a wotə keigaa kweni le, e don belemu nuan kwenile, di tolo ele wali yi da zala die. Ya be a meli takpeligaa le nui a peli hee da nui hwa peli hee ele yigaa hwa peli kei, wotə ke pələ ele kpaaləgaa da peli gei di ton golo ke mun maahwalən ege ŋo kpəli hwə le a vowolo

Don woo 104. Gitite pɛlɛi gaa ton zɛbɛ ŋuna ɲɛi a kɛ don bɛlɛmu toola kwɛli nuan diwo nɛɛkwɛlizu lowai da wotə kɛ pələ mɛi

Don woo 105. Noi loni be da don belemu nuan hee wote halai ti hu kulan noli 5 toola yemu ele da peli di bu nina kpoloi.

Gulan noli (5)toola ti da pɛli di tee bəlei yɛ bələi bɛɛn la don woo 136 hu.

Don woo 106. Don belemu nuan naakwelezu haaba(1/3) da bomotono hee naapeen hebe kene hu neikwau meliba.

Siyeɓo keigaa diwa dee wote ke nuan po da naakwele nian yi di yete da kegili namila po

Don belemu nuan bomo hweele naakwelezu haaba da dee gobi nei kwaugaa po ele da di hee wote kei tono

Yetε kε mεli bələ laabɔɔ nuan gbagbana kpɔn zu awalakεti dibo di kpɔwɔ ŋuwɔ yε bile gaala tɔn gbaalə hu

Da wotə keigaa həgəzu ye bəle noiloni kweni ake la a pelie a ge geina gaa die.

Don woo 107. Noi ton bele a peli ton dagaa wotə yaa tono ye biləi gaala don woo 118 hu

CHAPITRE II. Don maakono kpon

Don woo 108. Don maakono koon gaa a noiloni diwo naakoon gene yigaa da həgə loi geikele da kolo ke koon damaa neikwau.

Don maakoŋo kpon zu nuan hee kpaalə kaa don zɛɓɛ kɛnɛ hu da don dakɛmaa.

Don woo 109. Don maakono kpon hwa peli tagai

Don woo 110. E gε nu e kε don maakoŋo zu, maanε e maanu ekε a :

- a. Lagine Ion
- b. E wo loilona da gbanagbana yi laa eke a gulaa
- c. E kaakula a tikpə eks 40 a ksns eks 80

Gεε di nu kε a ton maakoŋo mun maanε ekε a loilon yi koloŋaa duwa pələ hu, ŋo təlemola, mɛlikolon pələ ton gbaalə hu, gbanagbana yi, hɛngwau mɛli hu, nula, yipələ, kalan da kiliko kɛ meli

Don maakono mun hwa peli kei a gbanagbana kpon zu mun awalaketi ye koloke gbahwalana hu die e hala ema ke keina takpeli

Don maakono nuan bomotono naakwelezu haaba toomun be a di le diwo melikolon bele da di ke kolo

Don maakono nuan bomo hweelε naakwεlε zu haaɓa (2/3) diwo wotə kε kpongai koɓigaa diya be da di hee.

Ton dakemaata a ne pələi ge pələgaa da ke

Don woo 111- Gitite pɛlɛi don zɛɓɛ ŋuna a gilikɛ don maakoŋo nuan diwo nɛɛkwɛlizu da wote kɛ mɛli kpaale elɛ don maakoŋo nuan daɗaa kalaa wote kɛ mɛli hwe diya.

Don woo 112- Tomu a naaheli don maakono pelemu; nuan gaa bo e di hee noiloni diwo ñawoobola kpeakpea diye; da gbea kei maalen ge; di ye pa hwaama ye bele been la don woo ñei hu.

Don woo 113- Don maakono kpon a no maati ke lila da yeelo ge ke meli noiloni luwai

Yiliɓa a mɛli kelekɛ e laa hwaa mɛli tɔwɔ; hwaa kpɛɛ mɛli nɔiloni luwai yɛ belei gaa la dɔn woo 4 vaazu 3; dɔn maakɔŋɔ nuan ka a gu kɛmɛli; gu tuwa pele elɛ lagine loni yii pele laakɛ nuan.

Nun III-Noi ton bele da don maakono pele bomeligaa yi ba ton meli.

Don woo 114- Noi ton bele yaa tono a ton dagaa wote ye bele been la don woo 118 hu.

Noi ton bele ele don maakono pele, da ton dagaa wote ye bele been la don woo 115 hu.

Don woo 115- Noi ton bele ele don maakoŋo pele da meligaa ŋo ton wote ye hulana:

- a) Taagaa ke meli a kobi ; di bo meligaa ele legbowobala ke meli di ñawooboo hu ;
- b) Wote kpaale yi noi ton bele da don maakono kpon hwa ge don zebe kenehu ele wote kpaale yi ñei towo nuan hee meliba gobidaa hu;
- c-Kpaale lelee buwubo meli
- d- ñaawobola lelee buwubo meli
- e- Peleβo kε ; yeelɔge da wɛli kɛma βuwuβo mɛli nɔiloni lowai.

Don bele ele don maakowon pele da tenado tongaa wote, $k \circ 1 \circ k \in pele$ no wote ke.

Don gbaalegaa ñei ga kulan damaa noi no tedowo ele gbawhalanama kpin dee meliba.

Goloke kpaalegaa dongaa da ne ege golo nun eke a golona zegowu keina da noiloni maameliba gbahwalanama yei.

Don woo 116. Noi ton bele ele don maakono koon da gbea giliñahiya awalaketi di zuhweli zupili henige diye hwaama ton nwoo tono meliba. Da ke pa tonwoo da keima da gbea bo di gaa a ke yi di kaabo e belema awalaketi da dee gaa pele tono mei ; yi hwa don woo 121 maakala.

Noi ton bele ele don maakono pele da walake di kee woo ña kai kele kele tonwoo hu hweliye yi bele tei tei ti kele aabo; da nu kweni polo a kee hege gbongaa ti hu di di hee geeba ege di peli woo meli tonoba bei nwoo tagataga kaa la. Gbon zumoo ñei di zee ministele dolo be a no keeka hu hweli; a ke lo ton golo be. Noi ton bele ñei towomu da don maakono pele ñei towo ta pele di keba di zuhweli a ke ton gilin melibe.

Gbon zumoo no hebei a beli gbahwalanama a ne bele hwele tiba ege di hwaama. Ton dakemaa hwa peli kei gbahwalanama hwe hwaali ma.

A ke gbon zuboo ñei di zee ho peli woo tonoba; gbahwalanama a zuhweli noi ton beleba e hee ege e kpeela.

Nun-nogolo III.- Neelagaa yi doo pelemu da don bele mu di luwai

Don Woo 117-Dongaa maa kiliñahiya ka a don belemu nuan ; don maakono nuan da gbahwalanama maameli.

Don belemu nuan be da don wote ; ye bele gbaalegaa lee la don woo 70 hu.

Don woo 118 - Yi ton a bo gbaalegaa ñei hu ya ba:

- -leegbowoba maakono meli ele maalagaa; a ge pelegaa ele ñengaa gaa ma;
- -noiloni diwo maatigaa da gbahwalanama no ñaawobo nuan ;
- -maala kaa noiloni yei di noi maa koŋo eke a di kpene da di yei hengaa;
- -gbahwalanama kolo ke nuan maakono meli e hee gbañai;
- -ñeipono no belelagaa;
- -loilon yi ηο maalagaa; hege loi; noi da nukangaa pelima ka diye; hululo meli; maahwalen meli ele melineegaa kee;
- -kpowo hen meli ; maalagaa da maatigaa ele lowotoo meli ; kwelin zege pele ; loilonaa hegee ele gbahwalanama noo ; ke meli gbahwalanama no ñaakpozu ;
- kε mɛli ñaakpən ; gbanagbana kpən elɛ gbanagbana laa hee mɛli ;
- ministele laa hee meli;
- ke meli kitite kpon da gahopelela yi hu
- kitite kpon zee meli da maakpalegaa
- -yi gaa a meliño; tuwapele ñon ele tongaa ma;
- -gitite kpaale;
- maahwalεβο kεε;
- -keina honaa; maa wiIen yi 600 ele ko yi 600;

- -wali maa hwalenna; wali pelegaa; laanala kpogaa; kpoma tee kpon ele wali laa kei;
- -ñaakpon bele ; yi mɛi ; gula pele da nihoŋo lope gele mɛi kaa pele elɛ kulakula hɛnɗaa yi gbagbanbaa ;
- -lahili laa da loiloni ñei towomu;
- -lowo hen da ya maakpe meli ; ñeleke meli da tedowola poku yaa ;
- hiyagaa kula pele;
- -kweli kwau ninagai welewoo tee meli da pelebo meligaa

Gbaalegai don gaa nei a nalawala ya 6a:

Toŋaa hiepələgaa da gaa diə yigaa holoboi kulangele hɛgou bɛlɛtea bɛlɛtea tikpɛi dɛla con yi loiwalihonbele ə yele mɛletela a keti da gulanninɛ nwo ton wətəkɛ a yi kwɛndɛ kitite

Kpon aa been nwo meni hukulo hebe peiaa de loitonkpon ba.

Tonhiəpele a gulan te nwei jekpenakepele hebei a tee loi kitite kpon lila nannin menda gedihwepa hegou beletea kpon nwo kolo hwe pato.

Don woo 119- Meli yigaa dihwə ton zu maahiyabo pələ kaama

Ton a həli meli yi hwe tonzu yan maahiya 60 pələ e 60 ma da peli di maa pənə a ke lo don ze6e kene mu nuan daa yili paaka

Don woo 120. Naakpondaa don bele kele da di mo been

Ministele tələə a peli e zu hweli di di mo meli ta peen yiba meli kpaan, a peli e ke a tən meli awala keti di kolo ŋə kpaaləgaa hu le meli Meli a naahəli zupili meli dən belemu yei maahwe neeli hwə tee tən belemu nuan diwə kolo ke ku naabalazu haaba

Don belemu nuan, don maakono koon da gbahwalanama maala kaa di yei di don da kema

Ministele dolo awalaketi ministele tono a peli e naaheli gbahwalama

Don woo 121. Meligaa don belemu nuan da don maakono nuan da zu hweli awaketi di da ke ma a pelikei a yehiye mu meli ake gaa ton gbaale mei awalaketi e60 toomun ziya kpaale mei ye bele don woo 130 e60 la diwo koloi nowai maameli6a.

Dihwa nono peli di yee hiyemu ake da geti meli takpeli a peli e lee bulu yiba gbahwalanama hen gwau ta kula meli ma, awalaketi e no tinen ta pelema, hwe kelikan nihono kulai ta akela bowoto laameliba

Don woo 122. Woo tagataga ake ton bele da gbahwalanama di luwai yili maameliba, gitite pele ton zebe nuna yabe maala kaa nei e meliti bo holo meshaaba yemu

Holo meehaaba (8) e həgə lowai ministele tələ awalaketi dən bele nei meli kaa mun nuan da naahəlila .

Yi tɔn zεβε ŋɔ kitite pɛlɛ a mo yaβe akɛ.

Don woo 123. Noi ton bele yaa tono be a golo ke waligaa no ton woto Golo ke wali no ton a ne kulan gele wali yi maane e holobo da yi gbahwalanama maane e koloke zu, ye bole gaala donwoo dakema hu Don gbaalogaa nei kaa yili mei a gaa wali lo da yi kula gulan gele yemu ele e belete yibo da yike kulan nei tee. A ke ti gitite pelei nwali meli nuna a meligaa hu le ton belemu nuan die.

Gulan nei tee no kolo ke ton maakpaalo da yili zebe laa noi ton belemun nalon meeda(6) yemu henige gulan naa ye pa kulai.

Don woo 124: Loiton kpon a hεgou βεlεtee wətə kε bεliagee

Loinamu zegwele tolo be, a kenaa walihonbele ton zebe da nwalinakwele yabə gee loiton kpon lilagei tana holopou koulooli hweni teli.

Nwaali honbele ton zɛɓɛi da wətə kɛ polo kpala volopou heeba koutaanon yi hwehi tɛli.

Aleju polokpala, pohaaba koou taanon wətə hwe keli, gbahalama a kemani pili tonkpon ma kpo a namahala yi dapeli hwama di nihonon hon

Yolo hwele a tee di tonkpon mane e woo pulpene aketi gbahalama ye namakpon.

Loi namu zegwele tolo be aa kemani pen e de

Loiton kponma keti polokpele volo poouhaabaa koi taanon hweni zeleli.

A kεti ton – kpon a kεnima yε hukpεkε nwaleŋaani

Diwo ton meniba. di gbea maalate domun bo yili a ŋoo zegelawoo e keti egou sebetee hebe yi ba gulenniti te nwo hebe be gbahalanma ye peli kolokei a nwaliti di wele mai.

Don woo **125**:

Tonkpon nei holopomenda əle hwatezu ye wətə ton ba yi hwilan na noi hego da nwali meniba.

Aleju meni te a gbahalanama yee hon iyan hwe pelili nwali da hegouhebe teli a voloi mane lai nuooti velenaan aa lekpolo bulu yinen maala kpo kpo kaanei ya kpeli hua holo pomenda hu.

Don woo 126:

Kweden kitite kpon bə aa jukpenitolo pelei hegou meni da nwalimeni di kaa kei la. Yaa bə a meni zukulo toniton maakono kponma.

Gbahalanama a zɛɓɛŋaa leleŋaaniti tɛ hɛɛgɔu kitite kpɔnə hupɛɛ nei guovaɓogɛ.

Don woo 127:

Ton pelela nuanbe maala diye diebe da ton hebe te holomehaaba volo lononanaani hu e hege voloi didi yehelamu die dekea neinaamu ye neepotozu.

Noi naamun aa neepoto ton hɛɓɛ ti hu holo poukoonaan ə hegə voloi di zɛɓɛ lolai.

Naaheli lowai, noinaamu aa pɛli əgɛ a wɛlɛ woo yɛ juhwɛlila loiton kpən ma a walakɛti loiton maatoŋo kpon ma di penədi woolakulo ninɛkɛ yi maahwapɛlikɛawalinzi. Akɛti woolakulo lowai a kɛni a jɛlɛŋa.

Ton peen meni haakele nwo hebena yiliəəni towo

Da pɛli di wətima a moɔ a velɛman a kɛti nu kɔni nɔitɔnpɔnju melaɓaazu 3, belehwelɛ (2/3) awalakɛti tɔn maakɔŋɔ kpɔn hu nuan daa woolaaama kɛju.

Don woo 128:

Holomehaaba a teppolo diyeehee tonmuba, noinaamu, noinaamu jegwelemu tolo, noitonkpon, loi maakono kpon gwedigi, loi kponei hutoomeni da nukanaa diwo maalameninaa nunai di kwedigi awalaketi loiton naanua, ton maakono kpon di bela booju pou beletono da peli pelei dongelen nudono yeenaan e mola di zebb tee gititeepelela yilibe aa zukpe e gaa a ke noitonzebe yili huwoo tali.

Di wulu laakea laahali lowai laaheli dimei

Gitite Gitite pele a pu beleba keti holopohaaba aa tee laaheli hebeti paa pulu, awalaketi noi naamun a gaa ye hwapolu namakpozi a peli ə juhweli yi d pu beleba holopou kouloli yemu.

Ton meni da akela yi woolaama hokelizu, hwa tee ba noinaamu hwe neepotoizu.

Gitite pele 100 zegelawoo da been noihebe kene hu.

Lowai, donti mameni akpekpolazu ekebo a ton yi da ju yiibo a gowoto voloi gitite pele ə been la noi hebe hu, ket nukele kili aa puju ye da noi ton zebe kene diwoo a ke kea jutaanon.

Gitite pɛlɛ nwo zegelawoo aa kɛkɛa nukele mamɛni.

Don woo 129:

E lεju noi awala neepoto ton ta lowai yi manεkεlai, gele da ηο kεpele, noi.

Nudo kenua keti toikpon golokenuan awalaketi loiton kaakononuakpon da peli di julen gitite pelela nua die jinuan di kiliju ye noiton no lowai aa teyikea dikili apuju diyelowei a tee, gitite pele bekea a maada te ten e hee gbanan, di naapenjuke, ele di glulokea nei hebe kene hu.

Don woo 130:

Lowainei noi nudokpon kulanma kikati kelei noiton kpon a awaketi bon vele peledi keba da polu di maala te noinaamu po ton gbaale mei ə zelawoojaani yinaa tonbelemei yiye hwilenna lowai da meninaa tanaaba.

Lowaigaa tagaa hegeju da meninnaa nunzee maale ton belepo, noi naamun a zegela woogaa hege yi dakpe a been noi hebe kenehu keti a ke a ton.

Ton wətə lowai bə zegəlawoonaa ni akekea di hwanna kpeleji. Da polu di maahwalen nele pelepo ton wəti lowai.

Zegelaawoo da kpɛkɛa a vete ma a ton vaŋa holofo, dihwa polukɛa mahwalinji hwɛ kpolo a ton dakpɛli.

Don woo 131:

Tonnaa heekpelina kanaaniti di kaboa noiton gabai mamani, da ka dita dimahwalji hwa kpon valai di pala dikiba liewoobo nudo nudo kponju, junuan naakwalejuhaaba, malana hwela a lo nudo ti hu, dongelen 202 beba zuyikpale.

Tonnaa zeekpelina kenati di kebe a kanan gitite pele woomu yi da polu zukpedi gaa a ke da noiton zebe da pedi gaa a ke da noiton zebe da peli wootono ba geli wootono ba geli

Gite pɛlɛ a mookɛa yɛ dikaabə noiton hɛbɛ kpaale mɛyiliba noinaamu a pɛlikɛa neepəto zɛbɛ hu.

Loitonkpon a walaketi loiton maakonobo koon dihwa peli maate noi naamunpo yiye zegela woo naani hege ye kulo ton zeekpelina ke hu.

Don woo 132:

Loitonkpon awalaketi loiton maakono bo kpon a peli noinaamun zeegwelenaati (Minitele) ditoli ye di woomen. Minitelenaani da peli pai di koloke yogonaa.

Don woo 133:

Gbahalanama mane ə kilinapono hebe, kilipuju meni gaa əle woohukulonaa yi lopə dadimanikema di de loitonkpon da loiton maakono koon dipo.

Kpaalegaa nelegaa kpobe loiton maakono kpon diyei yi dapeli di gbahalanama kekologaa maakpela.

- Tonbelemunua diwohukpee
- Tonbelemunua diwo kilipuju kela naa
- Kemaniŋaa yihu menigaa mei
- Hwaawoo kponju yihumenigaa mei.

Don woo 134:

Gbahalama kemeninaa maakpee kpaaleme, loiton kpon a pelie wulula gbahalanama ketimeihwe da wetere ele didi kweiwoobo kponniile.

Keiwooboa kponii lameni da juhweli keti woolaa

- Ma hokea loiton koon da gbahalama dilowai yiye hwilen a .
- Noi paawoobo pele gbahalanama kaalabo jeemeni gbapa yepele noinaamujeegwele tolo ə mola tonbele nuanlila.
- gologaa dide dipo noinaamun jeegwele tolo yei da noinaamun yakpini yei diponaa laahwekuloli.

Yiliba:

Woolaa kulogaa kε : maakpεε kponŋaa yei da kilipuju woonaani dimo tonbelela nuan dineiba, yehwilenagbahalanama nuan teleŋaa, əle da damaa ŋaa diə.

Yiliba koiwoobaa kponiila dake didiyeemun keti.

Loitonnaanua di belabboaju pou dia kulo paliti tamaa hu.

Wətə hwapsliksi yi lowainsi ; Isls poumshwels kouhwels

(72 lεlε) kεti holohaa ɓaa, dakpεεa kweiwooɓoa kpon nu ila huhwelia.

Wətəyigaa loke dihwa keiwoobo meni kponniila didi lonon. Dhwapeli di yeeheemou hwe nu molomu gbon naakweleju naan, melahaabaa, a loiton kpon juloni.

A leju keiwoobo kpon niila doahebe daghwala di yeeheemu, nuaan di yeepotoju dihwapeli kea dakpeli huweli gulandono nei yeemu.

Don woo **135**:

Alɛju lɔitɔn kpɔn a neehee kweiwooboo kpɔ niila diwɔ hɛbɛti mu, lɔnaamun zeegwɛlɛmu dolo aa nɔɔ gbahalanama neekulɔju hɛbɛ tɛ nɔinaamunpɔ yili hwa pɔlu leneima.

Don woo 136:

Wootaga taga aa lomun gbahalanama da loiton kpon di lowoi meni leledaa mei, noinaamu aa peli da loiton kpon petowomu dolo diwokuka pulu kpongene tagaa meni heegbana.

Wətəninɛgaa da pɛlikɛi holo poumɛnaan yeem... gowoto gbontaga yeleba.

Loiton kpon ninɛi a ŋo kolo kowoto, yiliŋo melele kaaŋei hwaatɛ holopou hu yɛ heɗə voloi di jeeloi.

Aleju noiton kponnine junuan da nuan dolonaani hiye da noinaamun di woo hogeekayi, yili yan behiye pa a gbondola tagameni, gbahalanama a bokea kili wala wala laa tiba, holopou a te kpolo wətininegaa ti pulu.

Da gaa diyɛ gbahalanama hogɛiho tee mɛni pa a wootaga – tagan yili ŋɔ wonanwanati a lamuzu nɔinaamu ya kpeni bəkɛa neekulo tɔɔlaamu. Maahwalen nɛni a hee gbana yɛ pele dɔngelen poumɛhwelɛ kɔu hwelɛ yɛ pelei lɔitɔnkpɔn ə bɛɛnla.

Pelemanti a kɛla dihwapɛlini moihwɛ kulan zaaɓaa (lɔitɔn naanua diwwɔ kulanza ɓaa), lɔi naamun ŋɔ lɔwai tɔlɔa tiyeemu.

Wootaga – taga nei a nei ggbahalanama da loitonkpon di lowai da gaa die gulanjaabaa hweni kpeli, woolaama hwe bahalanama da loitonkpon di lowai da gaa die gulanjaabaa hweni kpeli, woolaama hwepali; Giti te pelebe da zelima, noinaamu habini laahu awalaketi loi ton Du naamun awala keti ton naanua di malaboaju pou (1/10) beletono baanonti be ake ton naakpon yigaa da hege politi taama takpelinaa hu.

Giti te pɛlɛ nwɔ laagwei mɛni bə əkɛa gbahalanama awala kɛti kiti te kpɔn nu kele da huilen kɛa bulu kiti te kpɔn gɛnɛ hwapɛli kpiezi giti te pɛlɛ ŋɔ laagwei tɔwɔ yilihwəli da gbɔndaɗa.

Don woo **137**:

Maakpeton da loitonnaa peinwaŋ yele noinaamu akezegəlaawooti hegə keti aa noiton kponpeitowomu da loiton maakoŋo kpon ŋo kwedigi, di maanike.

Naa lowaigaati noinaamu apeli meni kele ke yiye noi makono no legbowo bala e lenei ele lila ele lila epene pa noihu.

Maala mahana kaa tonbelemu nue diyei didi keeka

Maakpɛtɔn hegə yele loi naamun yei da loi ton naa nɛinwaŋa yele dakɛ kpɔ amɛni wala wala yele, na lowai loitɔn kpɔn hwa pɛli tagai zeegəla wooyi a mɛniŋaati hee gbaŋa vaŋa a pɛ holo pou kɔuloli tɛɛpulu, jonbele awalani kɛma nɔinaawoobo liyewoobo kpɔn a geeka. Da pene di holo pou kɔuloli la mɛi yili awalapɛli nɔi naamun a jilikɛa gitite pɛlelaa nuaa diyɛ : da namaakpɛɛ da gaa diəmɛni paa a ni ikelen gwei mɛni kɔlohweni haalima da pene di nɔinaawoobo liyewoo kpɔn.

Pelei lope kea ə kela liyewoobo kpon bəpai wətəkei ə ge meninaati kolo ə haama.

Don woo **138**:

Ton bele bei noi Do Dudo kpolokoola diebe da di keka di maala te noinaamu ye moo noi lonnidie noi aa pele konaa.

II – HE6EKPUN VEE LENAN – KITITEE kpoŋaa naan :

Don woo 139:

Kitite kpoŋaa yigaa di koloŋaa ton gelen pou naan koutaanon da kititekpoŋaa, tiliminani, gitite toola dakɛ nuaan woonai diyɛ ba Gitite pɛlɛ əlɛ kitite nuaan diwo liewoobo kpon gɛne

Don woo 140:

Kitite pɛlɛ kaa ɓe a kititei yi malaa kaanei loiton mɛniɓa, wətə lɛgbowo ɓa əlɛ da maalalelegaa.

Yili a keti:

- Ya be a maala lelegaa tεε nuaanpo e leda kponlegbowo ba laa.
- Gitite mun don zεβε kεηε ηο ton woogaa kaa nei, maala hεβεgaa emakε a laamaa woogaa, nimopələ da loi bilibili gee mεi ηο heema woogaa don zεβε kεηεhu;

- Yaɓe nεi kaa wotə kε mεligaa mei da wotə hupili meli beləi maanεε e tεεla elε e zuwoo kpəlibo ;
- <u>-nɛi kaa dɔn zɛɓɛ kɛnɛ ŋɔ kologaa naakwɛlɛ mɛli mɛi gbɔn gbeakpeagaa hu ;</u>
- <u>-A tɔɔmu elɛ gbɔn gbeakpea yi di kaa demoklati yii hu di</u> kula hεδε maahɔlɔδo .
- A nwεi woobo yi ba mɛli doomagaa da kɛ nɔi kpɔn gbeakpeaga diyɛ, yɛ belei bɛɛn la dɔn zɛbɛ nɛi hu .
- A hee e zupili e gaa yi ho ton zεδε kɛnε hu, yai daa dooma kɛ ma, ekε tuwa pələ hu, kitite pɛlɛla awala kɛti kpaalə takpɛli;
- A hee e zu pili mɛligai da dooma kɛ tɔɔmu naa mɛi dɔn woo 3, 62, 119 pɔmɛli kɛ mɛliba, yigaa da dooma kɛ gbahwalanama hu nuan diwɔ maala mɛliba dɔn woo 130 pɔ mɛli kɛ mɛliba, hwakɛ a maawilen mɛli .
- Don woo 141- Gee di hwaa laamaawoba loigaa luwai meli ele loimei paakpongaa yeepo too meli hebehu, gbagbanai di naaheli tolo don zebe kene no kitite peleba e zu pili ake yili kaa noi ton zebehu henige toomu, don bele nei towomun awalaketi don maakono pele nei towomun ye tilapa yeepo toozu ake yili hwe don zebehu da tee a kpaale di nozu henige di di yeepo toozu.
- Holo pou haaɓa ɓe don zεɓε ηο kitite nuan yei di yili naalo e həɗə lowai di naa həlila di γε.
- A kε a mεli maawilena da nowai ti maayε a holo 15.
- Don nei maala tee diye hwa noi luwai meli, laamawoo awalaketi diye di yeepo too naakpon gene no hebe hu a ne gaa a don zebe kene hu woo.
- Don woo 142- Toomun be gbagban naa nuwo e naaheli ton zebe no kitite peleba di maakpe a ke don zebe kene da don zebe dakemaa nei b da kema lowa olganik ele noi no naakpon gbeakpea hu tongaa kaa a meli tono, henige diye zu woobo ege bomeli ye ke.
- Ministele dolo a peli e naahəli, don belemu nuan naakwelizu hwele bomotono awalaketi don maakono nuan , gbon be

- noilonaa kolon meliba ele nukan no maalaga nuna ege di don zebe kene hu pili da don woogaa peli melizu henige diye zuwoobo.
- Holo pou haaɓa kaa nεi e hee yili maa mεliɓa gowo e too lowai di naahelila ma, yε belei yili ηο kpaale kaala don zεɓε hu.
- Don zebe kene no kitite kpon nei da naahəlimai a peli e don zu woobo kuu həgə dooi.
- Ton yi da kε ma ho don zεδε kεnε ηο kpaalə hu di hwa pεli zu woo boi vamuta kε bo mɛli e kε.
- Don woo 143- Nu kəle a pɛli gbəne, awalakɛti e tɛɛ a kpaaləta, e naahə don bɛlɛ kɛnɛ ŋo kitite pɛlɛɓa akɛ ton woo ta kaa laa ho don zɛɓɛ kɛnɛ ŋo kpaalə hu.
- Ministele dolo, nei towomun noi no huto ke meli nuna, yi nukan no maalaaga nuna ele nei towomun naakpon noi no tedowo meli nuna da kpee a zupilee diwo kpon no keeka hu ele di peli meli tono hu da naaheli don zebe kene no kitite peleba e zupilea ke gaa don zebe kene no kpaale mei.
- Nu lope di lee melihu kitite pelela e bo a maa meli yi ho don zebe kene no gbaali hu, da meli ti too gitite pelei ti la di dee don zebe kene no kitite pelela;
- Yaa kpɛli holo pou kwau lɔli bə nɛi yɛ nɔ woobo zu, gɔwɔ e tɔɔ lowai di naahəlila ma.
- Don woo 144- Yi gitite pɛlɛi don zɛɓɛ kɛnɛ ŋuna a mo dɛɛ bulu hwe ma. Gaa a kpau e laa naawoobo nuan mɛi, vilahiɗa biligemɛi, gitite pɛlɛ takpɛliɗaa ema kɛ a nu lope awalakɛti kpon.
- Nu lope a gitite pɛlɛi kɛnɛi don zɛɓɛ ŋuna woo ya kulama da ton bilima.
- Don woo 145- Gitite pɛlɛi don zɛɓɛ kɛnɛ ŋuna nu pou kwau tono bə la ; di bo a lagine loni,kaa kulan a tikpe akɛ pou naan kwau loli(45), da di həɗəzu diwo mɛlikolon mɛliba golotihu, diwo pələ ele quib do pələ ele diwo kilikenei.
- Nuan gitite pɛlɛi don bɛlɛ nuna pələi da di hegela bələka :

- 1-Kitite nuan kpeakpea hwelε(2), yiga daa kulan bou hwelε kwau noli (25) kε golohu, di balaa be da di hegezu;
- 2-Mεli pɔkwεli lakweli kalamɔ hwelε(2), yigaa da kulan bou kwau lɔli (25) kε golohu, elε di fo a gbɔkpɔga, doktola e fe di yei dɔn nakweli da kε ma dolowa publik, di fialaa fie da di hee;
- 3- Nu naan (4) yi ɓa mɛli kɔlɔn nuan kpeakpea laanala ka diyɛ, diwɔ maala hɛɓɛ kɔlɔn mɛli, gbanagbana mɛligaa awalakɛti wotə ηɔ naawoɓola, yi kulan bouhwelɛ(20) a kɛ di yei:
- a-velε(2) kaa zu tomun be a di lε dono ebo a mεli kene kologa kponga yi hwe gbahwalanama nuwo maa mεliba, toobulu kε mεli elε nukan no maalaga hu kula mεli
- b-Dono(1) don bele nei towo kpon be da ne
- c-Dono(1) don maakono nuan di wo nei towo kpon be a ne
- 4- Tɔɔbulu kɛ nuan hwelɛ yi da kulan bou hwelɛ(20) kɛ golohu elɛ diwɔ mɛli kɔlɔŋa kɛnɛ wotə pələbo mɛliba elɛ nukan ŋɔ maalagaa kɔlɔn mɛli,di malaabe da di hee .
- Nuan don zebe kene no kitite pele meli nuna di kaaba don zebe kene no kitite nuan.
- Don woo 146- Ka gaa nuan gitite ρεlεi don zεδε ηuna didi hee mεli ηο hεδεδο akεti don zεδε maakoŋo kpon a kpεε a di maa melihu pilεε.
- Gitite nuan do zɛɓɛ kɛnɛ nuna da hee kulan mɛinan(9) yeemu da hwa pɛlɛma.
- <u>-nɛi tɔwɔmu zɛɓɛ kɛnɛ ŋɔ kitite pɛlɛ nuna malaaɓe da zee di wɔ lowai yee mu, a kɛ nu yi nɔ mɛli kɔlɔnna kɛnɛ kitite mɛliba.</u>
- Don woo 147- Egε di meli hu pili, gitite nuan don zεδε kene nuna di kweni awala kene manee meinaan (9) e ke la.
- Da pεli di hee a di kwau mεli tagaa diyε.
- Don dakeba hu be meligaa zu kula kaa ele gitite nuan kweni kolon meli.

- Don woo 148-Holo pou naan(60), henige don bele pei mu nuan diwo lowai ye kpee, pei towomun don zebe no kitite meli nuna awala keti naa kolokemun a gbea naahəli don maakono kpon ma ege di kpaalə kweli nu ninagaa hee meliba ye bəle gaala don woo 145 hu.
- nei towomun don maakono pelemu a meliga hee gbana e zu hweli gbongaa di laa ka don woo 145 hu di nu ninagaa le, ake nei towomun don zebe no kitite meli nuna awala naahelima a nowai di nei.
- Don woo 149-Don zεδε kεnε ηο kitite nuan kwεlε nuan kaa ma, a di kε kolo kεi lowai, di yee maakpoma hwe meliba ebo a lagine loni, di kaa kulan a tikpe a kε a kulan bou haaɓa kwau loli.
- Konkul be da gɛ diyɛ di həgə, kulan noli maakwɛli ebo di yei maala awala kɛti gbanagbana ŋɔ maakwɛlibo kɛɛ lakwəli kpeakpea taa.
- Nuan həgə konkul ti da mo toomun no hebe woohu yaba dekle, ele da gbea bələbo ministelegaa diwo keka hu.
- Don woo dakemaata hu pee maa kpoma hwe nuan ti kweni maane e həge ele pələi da di kwalala gitite pelei don zebe nuna.
- Don woo 150- Gitite nuan don zεδε kεηε ημηα di maa hwa hwalen lowai bεεη nee mu.
- A kɛ da a mɛli kalaa awala kɛti tuwa pələnən, da gitite nɔi nɔ kitite pɛlɛ kɛnɛmu.
- Don zεδε ηο kititemu di hwa pεli galamaδοi, di zon awala kεti di too gahona yi gitite pεlεi don zεδε ηuna gili hwe zu. A kε di zon ŋaaδa δεi mεli e tεε la, da μεi towo nuan gitite pεlεi don zεδε ηuna di kilipuzu.
- Don woo 151- Gitite nuan don zεδε ηuna da di kwala kpon pείδα, lagine loni pείδα yan di pεί kwauδa toomu, pεί towo nuan don bείε elε don maakono pείε diyε kɛma :
- « Ga gwalai, ŋɔ bɛlɛla mɛi, yala yɛiba da lagine loni :

- Ga gεkologa kεi a mahaŋaa legbowoɓa laahu, huyegeɓo hwa ke zu, telemolahu, ye bəle maanee eke la ele don zeɓe mawiye kpaalə mei da don woogaa;
- -ŋa Golo da wotə ŋɔ loumɛligaa laakε;
- Ve kε mεli tamaa hu elε va kεεmalən gε yi akε a gitite nuan di wo kolo;
- Na tuwa a kitite pɛlɛmu kolo kɛmu gbɔkpɔ duwa pələ da maawiyɛ pələ .
- Na buzumεli kε, ton e zon ».
- Don woo 152- Don hɛɓɛ ŋɔ kitite nuan kɛ kolo a gɛ di hwa pɛli kɛi kpon zu wotə mɛliɓa, gbahwalanama kɛɛna lope ema ke loilon awala kɛti hwilahi, kolo kɛɛna lope da pɛli kɛi zalai, kɛ mɛli a loi pɛi kwau da bɛi e kaala .
- Kεlεε tibo yiba lakwelimeli yan hwa kε lowai kəle yemu, nakweli gbeakpea da golo maakweli lakwelita laa hwe zu.
- Don woo 153- Don dakema nwoo ta a ne meligaa hee pələgbaŋa, golo ke pələ, lowaiga da meli laahəli kpaalə ye həli don zebe ŋo kitite pelemu.
- A golo hu mɛlinɛgaa,ŋɔ maawiyɛlaa elɛ golo kɛ nuan diwɔ lɛɛ nwoomula kɛ pələ lɛ.
- Dun-nogolo II-Kititiye no toola
- Dun I- Gəle pilsege mei
- Don woo 154- Kitite toola da doo pɛlɛmu toola elɛ don bɛlɛmu hwe pɛlɛli keɓa. Do maati kɛiɓa gitite pɛlɛ kpeakpea da bɛlɛpɛlɛ la.
- Kitite pɛlɛ kpeakpea da bɛlɛpɛlɛ da di woo gbelibo mɛlibohu gbau kaa nɛi towo nuan kele mɛi di maawiyɛ ekɛ a noiloni awalakɛti hulahigaa.
- Nu lope a kpean ton woo bomεli kεε hu da ton bilima.
- Don woo 155- Lεεgbowoɓa laa ka kitite nuan yei di kε kolo melihu, hwe keli ton woo yaa tono ηο naawoɓola kaa di mei.
- Toomu be a kitite nuan diwo neitowomu zee da yigaa da hwa loiloni laahu ele e di tee bei a peli deelaa, ministelei gaa gitite

mεli ŋuna ya ɓe a zu hwεli gitite nuan diwo naakpon gεnε e nwoo too zu.

- Gitite kpon ŋunamilaa maahwa hwalen
- Kitite laa holobo meli ele kitite nuan diwo leegbowobalaa no maala kolon meli ka don zebe kene da dakema hu .
- Dun II- Gitite pele yi gene dee
- Don woo 156- Noi ŋo kitite pɛlɛ yi gɛnɛ dɛɛ kitite mɛlihu elɛ naawobola.
- Di zee mɛli kɔlɔn nuan kpeakpea fo mɛlifa elɛ tɔn woo ŋɔ kilina pono mɛlifaa diyɛ.
- Don woo 157- Gitite pelei kene dee a meli ta bo, a ke giti di dee gitite pelegai yeemu ho nu tagaa liihoni da tee a buluhege kpaale gitite pele kenela yai ga a gitite pele dolo da kpeli yi maala kaa nei golon meli a ke toomu, ministele tolo da gbahwalanama hu nuan ke meli kpaale hu awala keti di hwe zu.
- Ga a gikite pɛlɛ kpəli naawoo bo nuan kɛ mɛli maatiyan bo.
- A lowai həgəzu yi hwe di tooku hu egɛ di hee di zupili mɛligaa da naahəlima yɛ hulana gitite pɛlɛi don zɛbɛ ŋuna ŋo nuan hee mɛli da di hee kpaalə yɛ bəle don woo 145 da146 di mo la.
- A kɛ a gɔlɔŋa giti nɛi di bulu həgə wooi gitite pɛlɛi nwali mɛli nuna e mo yan di ho hwaali ma.
- A kε a gɔlɔnŋa pələi da gitite la gitite pɛlɛgaa nemu yan di bulu həgə.
- Don woo 158 Noi ηο naa woobo kpon gbeakpea da pεli di gitite pεlε kɛnɛ maaləngɛ yɛ bələi gaala don zɛbɛ nɛi hu, yɛ hulana bo mɛliga diyɛ.
- Don woo 159- Gitite nuan gitite pɛlɛ kɛnɛ mu di hwa pɛli kɛi bɛi a ne tɛ la wotə mɛliba, di kolo kɛ gbahwalanama hu, ekɛ a loilon awalakɛti hulahi, kolo kɛɛna lope da pɛli kɛi zalai emakɛ a kolo kɛɛna yi ya pɛli kɛi a loi nɛi kwau bɛi man e kaala.

- Nwoo vaazu kpolo nei həgəla bo meli hwa ke yiba tibo kee lakwəli ke meli, yi hwa ke a lowai kəle yemu, eke a nakweli kpeakpea da golo maakweli lakwəlitaa.
- Don woo 160- Gitite nuan gitite pɛlɛ kɛnɛmu di hwa di kalamabo awakɛti didi too gahona yi di nɛi towonuan kili ho zu e kula a kɛ a tuwa pələ non yi da zon naaba.
- Yili a ke ti da naahəli giti pele kene ŋɔ nei tɔwɔ nuan tiye leele 24 yemu.
- Don woo -161 Don dakema ta kaala yε nε pələi gitite pεlεi tεε zegbena, gε kolo, mo mεligaa da kpaaləi a hiya la. A nε ησης yigaa maahwe nεεli egε, elε lεεgbowoɓa ηο maala kε mεli gitite nuan yei.
- Dun III- Gitite pɛlɛi nɔi wali mɛli ŋuna

Chapitre III: yii hwilen na gitite pelei noi wali meli nuna.

Don woo **162**: Kulamo pɛlɛ kaa a nɛi hɛngɔw mɛi kaa pɛlɛ kɛnɛn. yaa bə nɛi hɛin gɔw na kwɛlɛ nuan kelee maa mɛni kaa nei, yii an di kaa nɛi na kɔlɔ kelee, yii an di kaa kpɔn ma kɛna an die, e makɛ kpɔn yii an nɛi a kpɔma kɛ die hɛin gɔumɛni hu.

Yaa bə a wotə nwo kilinapono wali meni hukpe əmake meni takpeligaa ton zebe a maala tege bo.

Yaa be a nuŋan gwa woteke di lehu, di holo bo hengaa zupono meni ŋun na ye pele benla ton zebe nakole pow men da ye lilaa pow menda kow tono po.

A kpoma tege nei lonni neikowgaa diwoo kpon gene tii po, nei nawobo gbanalaa da nei walido pələmen.

Gititəkə pele kene pen gan wali meni nun na, a kilina yei yii hwlen na ton gaa da walə kolo ke meni hu pono meniba, gbahalanama mane ə nukale kilinapono.

Nuŋan gbahalanama hu di yε nwali kolo kε nuŋan mɛnka da di kulan mo ton zɛbɛ ŋun namena di yə kukan akɛli pa kpɛɛ.

Kulan mogaa kpo akɛ, gititekə pɛlɛ kɛnɛ gai nwali mɛni ŋun na a yili kele nwo wɛlɛ laheli nɛi lonni di yə vaakoli pɛlɛ kɛnɛla gɛɛ kulan ninɛ koyɛto.

Kulan gele, a kulanmogaa kele pɛlɛ geɓa ə gɛzu taanɔ. A yili nwɔ wɛlɛɛ laheli nɛi namu ɓa, emakɛ nɛi lɔnni nɛikɔwgaa nun namu mɛnigaa kele nwɔ wɛlɛɛ laa a heli nɛi lɔnni diyə vaakɔli pɛlɛ kɛnɛla.

Gititəkə pele kene gaa noi wali meni ŋun na zee meni gbana, nu na da koloke zu di tuwo pələ kili bələ da meni yiigaa mahoneli di ho ge, nawobo ton bə ə yili zupono le.

Sous titre IV: Ge hwlen naa nei nwo kititeke pele ba.

Don woo **163**: nεi nwo kilitəkə pɛlegaa kele ŋun, maala tɛgɛɛ bo e gɛ e nɛi namu kitite akɛ yili a hega nɛi na wobo pələmɛn, akɛ aa namapumun awala kɛti mɛni non gɛmun nwo toola hu.

Maala tege loŋono bo ə gbahalanama ŋun namu da gbahalanama zu nunŋan kitite ake yiligaa daaŋama pu awala keti daa meni nongaa ke di woo nawobola hu.

Don woo **164**: nei namu a həgə nei nawobo pələmen beilowai: A bele kpela nwo mine ə zegə ma a toola namapu meni togo, meninonge meni, da menigaa yene pele geba nunan di ton doma, naa yebo zu.

- Agbogo ke la a nu yii komeni, welikpema, hugulameni, nei lonni balabo meni ;
- A gbɔgɔ kε la a nεi wo nanana mun, duwɔpələgaa di yε nεi lε pulu ;
- Duwo pələgaa maa a kwiyala menigaa ben ton zebe hu nakolei nun dono pow men nan kow men nan.
- Gaa nei hengowgaa da nei lonni holi bo hennan hukalai la.

Don woo 165: belowai bhogomo genen a kela doo meni hu, nei loni nekow an da ke die depitə, yii di kaa kpon kula kemu tamaa

hu ε hegela nu toonon bah e lɛla zu ε nu pow maholomo, da yili naa lɛndoomu ba. Mɛni yilia kɛ lowai yii nu pulu kɛnɛntii di kaa a gu nɛnkow di nwo nakpon gɛnɛ a ki kaa kɛ naa heɛn hwelɛ yili ɛgɛ haaba pulu da di nwo kpon noni kələ ɛgɛ di wotə tii kɛ lomɛni nwo kpali hu.

Bεləwəi nεi namu, di kolon na a mεni ta kε yii maa hwenεni egε a gε, da kulo nwo too kpəli εle di ton pilima.

Nalowai tii, da nu ta hey ii a nɛnkɛ doola ba elɛ la zu nɛi namu yɛ yili ma ton tii haala ɛge e nwo toola maa holobo.

Yili ma mɛni tii hukulɔi zɛbɛ yili pow mɛɛn hwelɛ kɔw taanən da pow mɛɛn hwelɛ kɔw hweelɛ hu.

Mɛni pili zu mɛni tii hukulo a key ii doo kolo a too nɛinamu yeii.

Don woo **166**: Gbahalanama μεηκόν tolo da ηθομίρο nuan, bεlowai da di ηθκρείε la die giti tθκθ κρείε nwo maati ba ε toobla κεηί huha an, a wululaa di κε kolo an mεη.

Minisele dolo da nwo gbahalanama, da di kulo kolo hu, lowai yii daa di toola gahunen. yili ma meni tii kulozu a ke tinan kpali men, da benen di di ke kolo hege a maa hwilaa.

Don woo **167**: nuan yii maane di ke təkə kumun yii nei hu ma meni kuloo giti təkə kpele die, di kaa a nu men naan.

- Nu toonon yii gaa a giti təkə kumun kene hu nuan nenkow.
- Nu toonon yii nwonon gaa a ton zebe been nuan di nwo kpon nenkow.
- Nu toonon yii gaa nwonon a giti təkə kumu yii kwɛdɛn mɛni nun na hu loni da.
- Nu haaba yii di gaa nwonon akpon yii keme depitə an hu nuan, yii da poolu kuloï kpon tamaa hu. ele nu haaaba yii di gaa a sena kpon nenkow.

Nu men naan tii di kaa giti təkə kpele kpon di ŋunna, da di həə di nwo nei loni nenkow kpon di hu.

Kpon mahεgε tii ŋun namu gaa nu yii ɓaa ton nwo kiliŋaponon kɛmu da, εlε yε ɓə kpon zu.

Kpon di hiwoo a ke kikaakei nwo hwomon pulu.

Don woo **168**: Giti təkə kumu manɛɛ tii, ma mɛni a hwilɛn na mɛni pili zu mɛni gbeya gbeya ɓa, awalakɛti ŋunwon mɛni, mɛni an ȳii a kɛ ɛgɛ lowəi di kaa mɛni an zekpəȳina kɛila.

Don woo **169**: Ton zɛɓɛ taɓə a giti təkə kumu manɛɛ tii ziɛɓələ lɛn nɛi hu nɛi loni nɛnɓa.

Chapitre IV: yii hwlilenna niewo kumu gene ba;

Don woo **170**: Niεwo kumu gene, gaa a kee na yii na nuan di nwo maati a ke di polu di kumu tii nwo maahiyə da nwo lekpogoɓa laa men kaa; di di ke kolo hegbanŋa ele di nwo kolo ke nuan nen mayee.

Niewo kumu gene tii nei hu holohimali, maanen di di ŋun zelen na ege di nwo lekpogoɓa laa, awalaketi di ma meni hie gbanŋa.

Niewo kumu gene tii a ŋun doo ke, belowai giti təkə kumu gene ŋun namu gene yii gaa nei ŋun men ŋenba.

Nei namou, whehwilenan ŋun doo yiliba maholo bo maala da nwo kpaali.

Don woo 171 : Nei namu kaa niɛwo ke kumu ŋun na.

Niewo ke kumu di hu, nuan manen di ke laa, di kaa a nu pow kowlooli. Die ba a :

- Doomu tii giti təkə kumu gene ŋun na ;
- Doomu tii mεni kulozu kε kumu ŋun na ;
- Doomu tii gaa nuan hidoo meni da di kpini maa hwiye meni ηun na ;
- Nu yii gaa nuan huhaan zɛbɛ kpali nwɔ kpɔn ɲɛnkɔw ; Giti təkə minisɛlɛ pɔlɔɔ yii nu ninɛ a yəkulɔ zu a ɲɛnkɔw ;
- Nu yii ɓa polokile toloo yii nenkaa giti təkə kumu gene ba ;
- Nu yii nwonom kε kolo da nwo tələmo laa giti təkə kpali hu a kε μεi namu ε yəkulozu ;

- Nu toloo yii gaa a nɛntɔgɔmu yii giti təkə kumu tolumooo yii gaa a nɛntɔgɔmu yii giti təkə kumu tolumo pɛlɛ la nuan da di yəkulɔzu a di nɛnkɔw;
- Polokile doloo yii nenkaa meni kulozu ke kumu ba;
- Nu toonon yii gaa nwonon a giti təkə kumu nwo tolumo pɛlɛ hu mu da yii golo kɛyogo an doo ;
- Giti təkə hwelï mu doonon yii giti təkə tolumo kε kumu nwo nundoo a √aalεn ma ;
- Gitii təkə nuan yii da mɛni maa hee doloo kε humu dɔɔnɔn yii golokεyɔgɔ an da kulo a di nɛnkɔw ;
- NEi ŋun mɛn nwɔ giti təkə tɔɔmu dɔɔnɔn yii gaa a golo kɛ y͡ɔgɔ an nɛnkɔw ;
- Lakoli kalamon yii meni huhaan nwo yogotolola nwokalamon yii meni huhaan nwo yogotolola nwo dipolome gaa yeii, awalaketi hwelen an kilikweli pele men, yii nwonon ke kolo da nwo kilipe laa a kulan pow ke ege golokeyogo an dn di penkow;
- Nu maa mu yii a kulan pow kε nuan ŋun maamoa hu, εlε ŷε bə ə civilə kpon pɛnkow.

TITRE III: yii hwilendoola nwo kpon ma tege pele an ba

Don woo **172**: Toola nwo kpon ma tege pele an da di nwo maati ke ege di nei toola huhaan, di he gbaŋa yii nuan mahwe meni da di nun magowon meni ə nei ni he. Yili kulozi ke ton zebe hu.

Da di nwo maati an kɛ di kpogoba, ɛlɛ di haanan diɛ nikələ kaa a nu toonon ɛlɛ nwonon di kwei kwele ni kele ba. Da pɛli di nɛi namu welitoo, da gbahalanama, da nɛi loni an nɛi kow nun namu ye hwilɛn na mahwali ma mɛni an ba yiinele di nɛi ba, awalakɛti yii non non di wo kpon mamɛniba.

A nwo kulamo hebe nen nei namu ba, da gbahalanama, da nei loni nei kow die, golo yii an di ge gulan nemu di zu nen zebe tii hu.

Don woo 173: gwele yii an a gɛ nɛi nwo kpon gbeya – kpeya an diɛ pɛli di kɛ kolo kɛi, tɛ dogo laa mɛni hu, a kulo nɛi hɛin gow hu, elɛ maamɛni kaa mɛni togo.

Sous – titre I : yii hwilen na nei nwo tedogola kpon bha.

Don woo **174**: nɛi nwo tɛdogo la kpon nwo maati bha e kpaala an nɛn yii a pɛli nɛi nwo kopu kpeya – kpeya an kelee di tɛi togo.

Yaa bhə a meni hu pili meni nwo kpaale lele an nen.

Yii whilεn na tεdogo mεni an bha e kε bha :

- Nei hein gow neele an, konon mahaga meni an, tii ke logo mei, nei mu hein gow meni, gu kpeleya meni, nwon na meni, nwon neli meni, logo da huyo an di mei kaa meni, e make nei nwo holo bho haan yii maane e holo bo lei Kpeni an yei, di maa konon meni.
- Nei loni di yee kemeni nei nawobo meni da nei tenedo meni hu, gaa a gbon tii nwo.
- Nεi nwo kopu kpeya kpeya an kelee tε mεni togo a bεliya a gee kaa a nwoo lolobo mεni
- Hein gow yii maane e kulo goputa kenen hu ele nei kwei taa an hu di mei kaa meni an kaa a nwo maati, ye beletii been la ton zebe an hu.
- Gu wo yii pele polo an mai kaa mani kaa a diwo lolowoo.
- Nian da hina di pɛli mɛni a di kei.
- Nian da laan ele kpoolo (handicapés) nuan di laa kemeni nei nwo kpedege meni an hu.
- Huyo an da logo an di maa hwalɛɛ mɛni elɛ da di mɛi kaa meni.

Yii lopee hwilen na maa hwalemo menian bha, eke a hein gow meni, kpon meni nu maa meni, hugula meni, logo meni, nei namu da gbahalanama nun namu dolo ele nei loni an nei kow kwidigi, da zu nen die.

Yaa bhə a kulamo an kɛ yii hwilɛn na nɛi nwɔ tɛdɔgɔ gbanala an bha, elɛ belee maanɛ tɛdɔgɔ gbanala an tii nɛi ekulɔ la e zukulo egɛ nɛi loni dikɛ naanɛn hu.

Don woo 175: da peli di nei nwo tedogo kpon genen

- Kaa yɛ pɛli nwoo tɛgɛi mɛni taan mamɛniba.
- Kohtalan yii vilen an neimu heingow ba, da ŋon na meni, da ŋon neli meni (courant) da logo meni, e nwo kili tege tolo, kotalan ye pa sinei.
- Pɛlɛ gii ba mɛni yii lɔpee a kɛ gu wɔɔ lɛi da lɛi takpɛni an di luwai yɛ hwilɛn na hɛn gɔw mɛniba, da kpɔn giiba mɛni, yii pele mɛni an, anwoo tɛgɛ diɛ pa kiya zɛbɛ hinei.

Holo pow-haɓaa (30j) ɓə ton bɛlɛmun noaan diyei yi didi yee laa dogo.

-A nwali kɛɛna nuan diwo wali laa hupili gəlegɛ gbahwalanama nwɛigaa, guɓigaahu, gbahwalanama lakwəlitagaa, ŋo kolo kɛinagaa, kpongaa gbahwalanama komu, naakponga gbeakpea yigaa gbahwalanama a di yeekon gɛzu.

Don woo 176. Gbon genei 6e noi no tedowo meli6a no kolo ke nuan kaa a lagine kwi kpeakpea yigaa laanala kaa die, melikolonaa kene e6o di yei eke hengwau keena, kitite kpaalo, nukan meli, yipolo da yelekolo.

Nuan da kolo ke noi no gbon kenei kaa tedowo meli nuna di kaa a meli kolon nuan yi da di həgə gbaqhwalanama kolo keena da pələtakpeli

Ton dakema ta a ne pələi di ye pelə, di kweni da diwo maati le

SOUS-TITRE II- Noi no kpon gaa hutoo meli ele nukan no maala meli nuna

Don woo 177. Noi no kpon gaa hutoo meli ele nukan no maala meli nuna no maati 6a:

- Noiloni hutoo meli et loilon duwa 60pele
- nei eke nukangaa maakono meli da diwo maala maawiyeli
- don zebe kene hukula meli, kitite kpaalogaa ele ton woogaa
- Zuhweli meli noilonigaa di noi ton zebe maawiye

- Noi loilon hwana lo meli ege di too noi pulu a loilon duwa 60 pele Don woo178. Nuan da kolo noi no kpon gaa zutoo60 ke meli nuna da nukangaa diwo maala meli nuna, nu ta awalaketi kpon da hwa di too a di kemeli emake di həgəi

Don belemu nuan ta peli di di wəlitəə gbən kenei nei 6e nəi zutəə da nukan nə maala meli nuna 6a

Don woo 179. Ton da kemaa ta a ne pələi kpon gaa be zutoo meli da nukangaa diwo maala meli nuna zieela gbana ele zu yibo pelə.

SOUS-TITRE III. Yi hulana leegboba kolo ke nuan yigaa diwo maati ba die woto meligaa hee gbana

Don woo 180. Leegboba kpon nei a woto meligaa hee gbana no maati ba:

- Woto hebegaa kpete meligaa
- Woolama wotə, wotə pelegaa, nəinamu heemeli, meligaa hee meli gbana da wotə huwoo bo meli
- Die 60 da lamun naa dee nu kele6a ege woto tee a nelee Woto teemeli a nele 110 kpaalogaa hogo meli

Don woo 181:Ton woota be a nuaandi hepele, lɛn nu yɛlibe a kɛ goənju, di hiepele, diwo mɛniŋaa kɛpele a lɛgbowoba kponti bya pai wətəmɛni nɛikuloi.

Hɛɓɛkpun naa 4 : Kpon yijeɛ nwɛlɛwoo fo mɛniŋuna :

Don woo **182**

Gbonti jee wɛlɛɓomɛniŋaa ŋuna: yigaa di hwaa woobe nuaa damɛŋo, yigaa di maaninin be nuaandaga, manɛ dikɛ a di haŋaŋaa, hulumɛni hwee di lipo.

Yili mameniba mane di ləke:

- Legboba hwaabaa, legboba welewontee

- Τοηαα, mɛniŋaa hiekpelegaa yi di wootaga taga mɛniɓa noi gwei kilipuju wɛlɛwoogaa yi yɛ hwilena noiloni weelilon dooju mɛniɓa,
- Ka keli kilipuju welewoonaani te mane ye ke a nukele bele, ə bə aa kalonna
- Mohweli ka hwatewoo gaa boju, ye penju kpon ti koloke yi nwele woo gaa ə peliagei.

Don woo 183.

Ton zeekpelina kala yoɓe anukele ŋomaatilɛn, ju hɛŋaa (nuaan) əlɛ pelei manɛ yɛ kolo kɛlo, a kpon ɲɛi a hwɛlɛwogaa tɛɛ da kilipuju mɛnigoo

Hεβεkpun nooli (v):

Kolokε kwedigigaa di kpowoŋuon.

Don woo 184:

Koloke kwedigəgaa di kpowo nuon dikaa noi kolokeloni yigaa di maati ba diə tonaa lelenaa makonon meni ile di gbahalanama kolokeigaa maake.

Daa kεε diwo maala tikε : da gε a telimola, pεliagela.

Kwedigi maala kaa diye əlɛ kitimɛni naa diwo maala.

Ton zee gbelina be a diwo kepele lenla.

Hεδε zaabanaan – Golon laagaa : III

Hεδε dolo 1 : kpon nawoobokspele

Don woo **185**:

Kpon golokei kaa 60 a noiloni kele kolokei.

Yiliŋɔ kolokɛiti hwee a gbanagbana yiiboi, nutɔnɔ mamɛni neihwakulola gabo a kpɔn gɛna, hugu mɛni hwee la. Nu lɔpe a mɛnihugu ta kɛla da tɔnaamo.

Don woo: 186:

Ton zee pelinake be a gbete pele len la əle jiyepele.

Laa velenaan : noi hepele golo kelena II :

Dongelen nudono yee mehaaba kou mehoweele 187:

Lagine loi je kpelinakse taalonzu kpon ə le kobita kpon.

Don woo 188:

Gboŋati, maatiŋaa di dɛdipo, diə di kilike dagaan hu.

Don woo 189:

Kobitaplεgaa da gbεgbε gaa, ton be a di naawoo bo.

Nui lope axεbo ə kobita ninε kulo awalaketi loi nɛn takpɛl laa zuhwɛl Noi kpon nɛi gutɛmɛni towo nuna ba, yili bə a jupili naalbilu a kɛma yabə a dɛ.

Gbon ŋaati da di naawoo6o di kpowo 6a nu lopi da in kanan ve dimεi.

Don woo 190:

Koɓitagaa diwo maatinaani yaaɓe, daagaa temeniɓa towo: laakwelitagaa dieto, yowo tolo pele daa die muhegeningaa di pelekeigaa - - -

Gbahalanama ake kolokenuan yeelelenaa tee die waali a ke pai dipo yi dapoli kolokeiju ton kpaalimei.

Nihoŋon peletono a kε lεi di yei.

TITRE III: Noi maakono nuanda makpε nuan.

Don woo 191:

Noi maakono nuan da makpenuan dimaati :

- Di noi yakpini makono golokelena
- Di noi loni maakono da diyei hɛgougaa, diə kpooma tɛ noipo a kolomɛninaa
- Gu heeyowogaa da guwo nɛla pelehunuan, bɛlope woolamaa hwela diə linabele kpooma tɛmɛni ba dipə.
- Mihegə ninegaa di hutomeni da di maakweli menitaama ba vili kaa ton belemei.

Don woo **192**:

Noi maako ηο nuan da makpε nuan di laaho gbanagbana yii mεnihu :

Kεmani kε hεδε da dε ton pεlemu nuaa po, kpon juhwelli mane die di yeepotoo zεδεhu, di kε a nukoni pou melaboazu (1/10) lelonigaa dilaapen wete hεδε pa.

Ton gala yi a zɛɓɛmɛnigaa ti kelehaegbaŋa.

Laakulo lope yɛkɛ loiton zɛbɛ hupilimɛni ba noi naamu a loiton kon hunuanaa kele yeekulo wətə ninɛ kaa kɛi holo poumɛnaan a tɛ noiton kpon tagaba.

Noinaamu ηο kulan gbelinεi yeemu loiton zεδε hukpεε hwema. Mεninaa kpoti gwaa moodakε hwε loakε, ketida naamakpon kulan pohaaɓa a tε.

Hukpεεgaa kaa la yiyεhwilena gdongelen Dudono yeenaan koutaanon βa. Huppεε yigaa di vaa βoi a pεli kεi yiya gbahalanama yeehwekulo əlɛ dihwa tonkpon taga.

Dongelen nudono yeemsnaan kou haaba 193:

Noi maakonon kponaa da maakpe kpon; be lope di kela; mane die maahwielaa te noi ton kponnooin po, meni lope hwe ton gbalemei di mahweneli die ge.

Don woo 194:

Nu lope ta hwa poli hwilahi kpon geiße awalakeli hwilahi kuloma di maakoli kooke yi hoba gbahalanama.

Don woo 195:

Ton gama yi aa hwilahi meninaani hee, gbana, yabe aa maatinaani len.

TITRE IV – Woolaamamenina da laamaawoonani gwa loi takpelinaa di lowoo.

Don woo 196:

Noi naamun δe aa μείροτο laamawoo hεδεηaa hu gwa loi takpɛliŋaa di lowoi.

Zεδε hyigaa hwa pεli pepotoju hwε ton aa maala tεεbo.

- Hwaakpε hεδε, lila hεδε
- Lowomeni gwa loi takpeli gu lowai
- Neela gwa yene blibligemei gulowai
- Hɛɓɛ yigaa noi hɛgou laakaazu
- Zɛbɛyigaa hwe da tee ton gbon lila
- Ζεδε yigaa hwilen na nuan di mamεnibai

Woolaama hɛɓɛ yiga ŋunɓa noi tategəmɛni mai a walakɛti, di noi pɛlɛ loi takpɛli ɓa, nutono hwa polu nepotazu hwɛ woolaama wətə noi loni keleyei

Dongelen nudono hjeemenaan kou mehwele 197:

Woolaanawoo, laamawoogaa, zεβεgaa kpɔ tεε a kpaaligaa gu waboi da di yəpɔɔgaa tooju pele kele vaŋa aa kɛnɛ tɔn tagaa βa.

TITRE V – Loiton zεδε hupilε:

Don woo **198**:

Loi ton hupilimeni ŋo kilinahiə ake nu hwele ba, diəba noi naamu əle tonkpon hunuan

Loi ton hebe jupili meni ake atian keti woolaa wata aa hwaama kpo a kpongene.

Woolaama wətə yi hwaa ton zεδε hupilimeniba əke kpo anu kweini yi yo doono ə nu ŋudono hegə nu pomenda da yee hukwea (60%) nuan didi laapem wətə hεδερα.

Woolaama wətə a tεi ; juwoo ə ma kεleyo, gbahalanama aa kpɔɔ yeekulo hεδε tεε yi nɔinaamu hwa pɔlu lennɔma.

Gbahalanama pəloiti jumu da lope hwa pɛli toi takpɛl holo boi yi

vaŋakɛnɛ awalakɛti ya daya di pɛliagee, əlɛkpɔtizu nɔi naamu ŋɔ lɔwai honiteli.

Noi naamu ahwalani leiton zebe tee woolaa maa wete lila, ye ganibo ete lei ton naano a yeena, a keti nei lonigaa di lapen wele hebeghaa kolo yii lopee gaa a haalabo kolo.

Zεbε kow μεη waa togo, ho hwileni lakweli kalamon laaba. Maaholo bo yili hwa nwo luwai kɛnɛn hege, a pɛli eli e lakweli la kuloi nuan maakwɛli, awalakɛti e kili nɛn kolo maa kwɛli nuan die.

Don woo 199:

Mεnikepelegaa da menigaa yi kpo diho bo a makpee ηun die kape.

- Noi gee gbana henaa maahwapene
- Noi kaabo a loi bei heligaa kele hei gaala
- Noi kaa taanon
- Noi pawoooopele yi nukele toi ə kema
- Gbanagbana yii ɓonuan da kolokenuan diwo kponaa di neitaamaa
- Noi naamu noo lowai mane ege nengaama.

Mεni lope, tugwppele lope yi noinaamun a ge yan da dongelen 199 : ju hεŋaa diwo peletono po kεti

Aa noi bago.

Don woo 200:

Loi naamu awalake gbelinzu, kpaale ta lope hwelaa ye hwilena loiton zebe hupee meniba, nu hwapeli hwilahi toi noi gena ta, noi manelo ə lee ton gbaale mei.

Don woo 201:

Noiton gebe yilinei hwa waama a boopele lope ta.

boopele lope ya ŋunba a noi kponŋaa taga mɛni, hwe tɛli a kpaale ŋaa noi ton hεbε hwe hwalima.

Keti kpeli kati moo, dowo hwema bulu hwema

Nuilope aa gulo nweli a goozu da kiti pɛlɛma yɛ pelei ton ə moola.

VI – Hεβεkpun mɛnda : lɔwai tɔnŋaa da naakuloi ŋaa :

Don woo 202:

Gε noi; kpoŋaa, Tonŋaa di hee gbana lowai toolaa tongoŋaa daŋogboŋaa maala kaani diyei; yi lowai too la yiibopele "ə dεlaa dipoi. Don woo **203**:

Tonŋaa, kponzu tonŋa gele hwaŋa ka anima jikpo da noiton ninɛŋaani dikaani tonomεi.

Don woo **204**:

Maahwlεε tonŋaa di jege a lowai toola yi ibopele ηo yele e kekitite kpaalemεi.

Don woo 205:

Noi ton zɛɓɛ yilikɛnɛ yai woolaama wətə ə hwaamai a kolokɛɛ kowotoo a yelelo noi naamu aa neepotolazu əlɛ əpɛɛn noi ŋo kilipuju hɛɓɛhu diə malɛɛn.